

CATEDRALA DIN TIMIȘOARA – REMEMORAREA UNEI ÎMPLINIRI

Diacon dr. Alexandru Dan Adam

Cunoaștem din relatările Sfintei Scripturi că, după Înălțarea Mântuitorului la cer, apostolii au primit făgăduința Sa: „*iată Eu cu voi sunt până la sfârșitul veacurilor*” (Matei 28, 20), iar locul în care se împlinește această făgăduință este Biserica; aici este locul din lume în care planul dumnezeiesc se întrepătrunde cu cel pământesc. Sfântul Gherman, arhiepiscopul Constantinopolului, afirma în secolul al VIII-lea: „Biserica e un cer pământesc, în care locuiește și se plimbă Dumnezeu cel ceresc (...) Biserica e o casă dumnezeiască, unde se face jertfa vie de taină, unde sunt cele dinăuntru ale sanctuarului

și o peșteră sfântă; unde e mormântul și masa hrănitore de suflete și făcătoare de viață, iar mărgăritarele din ea sunt dumnezeieștile dogme ale învățăturii Domnului către ucenicii săi”¹.

Înțelegem din aceste cuvinte că, Biserica nevăzută îi dă viață bisericii văzute, iar sfințenia și harul, ce se revarsă în ea, vădesc Slava și Puterea lui Dumnezeu care lucrează în chip tainic prin Sfânta Liturghie, prin Sfintele Taine și prin toate rugăciunile rostite.

De aceea, în decursul vremii, creștinii și-au pus întreaga pricepere pentru a construi case ale cerului, oferind lumii, în numele lui Dumnezeu, o artă ce poartă pecetea universului creștin. Această artă s-a concretizat prin construcții strălucite, prin forme și stiluri arhitecturale ce au subliniat forța spirituală a fiecărei perioade istorice.

Împlinirea năzuințelor prin Bindecuvântare

În Banat, după frământările prin care au trecut românii de aici, în decursul istoriei lor, și după ce și-au câștigat independența de sub stăpânire străină, s-a născut gândul de a construi un simbol al spiritualității care să-i unească atât în credință, cât și în identitate națională. Promotorii care au contribuit esențial la zidirea acestui edificiu măreț au fost avocatul și filantropul Emanuil Ungureanu, protopopul dr. Patrachie Țiucra, iar apoi, de la înscăunarea ca arhipăstor al Timișoarei, lucrarea a fost realizată prin grija Mitropolitului dr. Vasile Lazarescu. Gândul lor, al tinerilor și al bătrânilor, al intelectualilor și al oamenilor de rând, s-a întrupat în faptă, iar construirea Catedralei mitropolitane a constituit

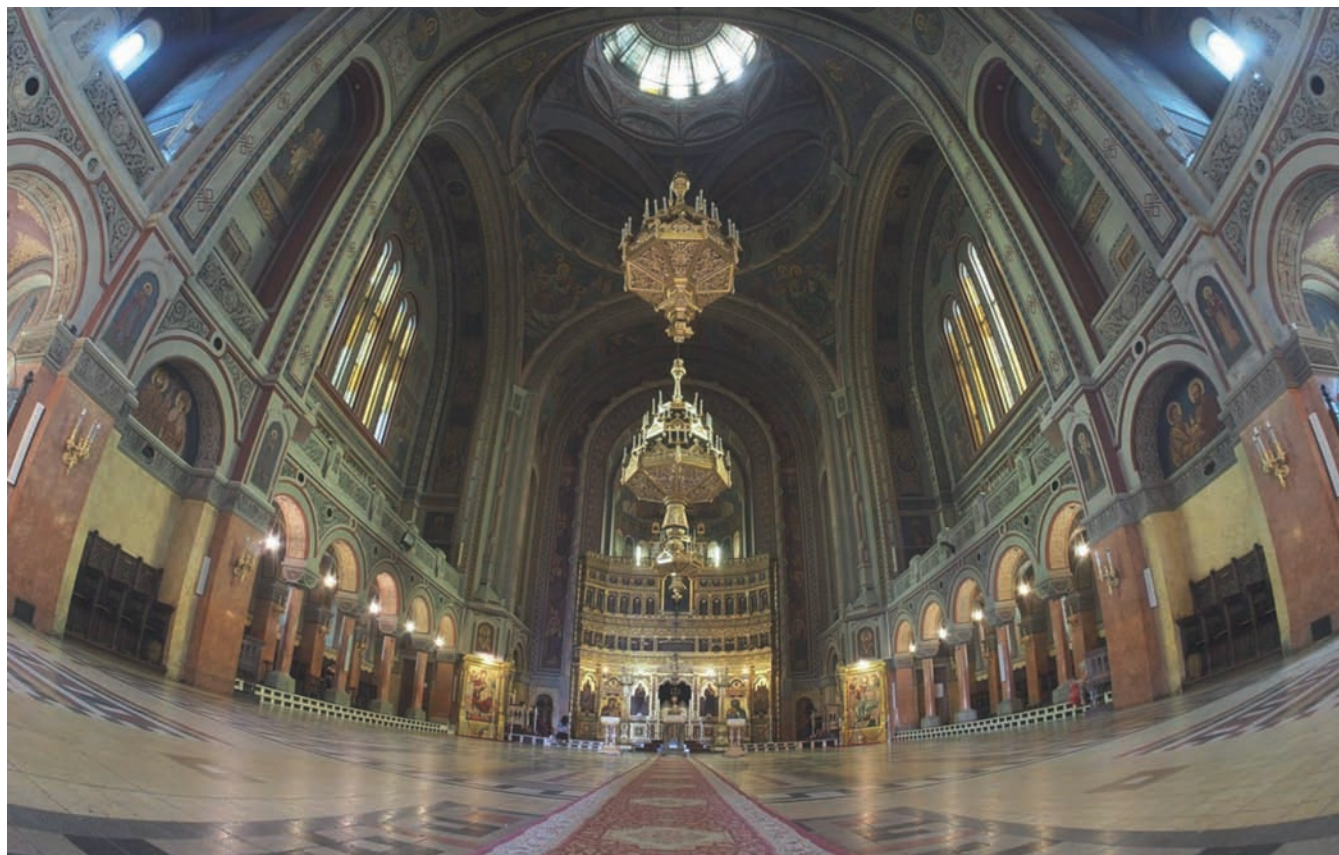

¹ Sfântul Gherman, arhiepiscopul Constantinopolului, *Relatare și viziune mistică despre biserică și liturghie* în diac. Ioan I. Ică jr, *De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului-integrala comentariilor liturgice bizantine*, Ed. Deisis, Sibiu, 2011, p. 447

împlinirea năzuințelor și idealurilor spirituale și culturale, arătând, în mod văzut, puterea creatoare a poporului român din această parte de țară.

Dacă privim însemnătatea Catedralei, din perspectivă liturgică, observăm că măreția, arhitectura și grandoarea interiorului însufletește

noștri de a avea o Biserică simbol. Și astăzi, la 75 de ani de la târnosire, Catedrala adună laolaltă sufletele celor care simt chemarea de a trăi viața în Dumnezeu, a celor apăsați de suferințe și a celor debusolați și singuri, aducând lumină celor amputați sufletește și nădejde celor fără de nădejde.

cugetul spre meditație sfântă, iar pictura traduce mărturisirea de credință Ortodoxă sub forma unei cateheze în imagini, călăuzind inima și mintea spre cele dumnezeiești.

Ofranda adusă de către bănățeni, prin zidirea Catedralei, a fost încununată de sărbătoarea sfințirii ei, act liturgic împlinit de către Patriarhul de la acea vreme, vrednicul de amintire Nicodim Munteanu, înconjurat de mai mulți ierarhi ai Bisericii Ortodoxe Române și de un ales sobor de preoți și diaconi. Alături de marea mulțime de credincioși, s-a alăturat și Regele Mihai I al României, unul din ctitorii de seamă ai Catedralei. Mulțimea credincioșilor în frunte cu clerul și conducerea țării, adunați într-un glas al credinței, au creat o atmosferă duhovnicească înălțătoare. De aceea, ziua de 6 octombrie 1946 a rămas, pentru istoria Mitropoliei Banatului, un eveniment bisericesc cu adânci reverberații, o zi în care s-a împlinit dezideratul înaintașilor

Suntem încredințați că, în această Biserică, putem descoperi perspectiva unei duble deschideri: una către Dumnezeu și una către oameni, constituind și două orientări în slujire. Una care îl slujește întâi pe Dumnezeu, apoi, aceea care slujește omul în fața lui Dumnezeu. Și dacă privim astfel Biserica, înțelegem că ea nu este o instituție laică obișnuită și nici o clădire oarecare, ci ea depozitează cu totul altceva ce scapă lumii acesteia.

Așadar, Biserica, acest spațiu al mântuirii, rămâne o necesitate constantă, imuabilă și luminoasă pentru omul contemporan, iar Catedrala Mitropolitană a Timișoarei poate fi considerată o *Alma Mater*, ce-i cuprinde pe toți credincioșii însetați de cunoaștere și trăire duhovnicească, fiind, în același timp, un liant duhovnicesc ce leagă oamenii de ieri cu cei de astăzi și cu cei ce vor veni, prin lumina aceleiași credințe.

Sunt aproape doi ani de la începutul pandemiei care a cuprins întreaga planetă și a perturbat, ca niciodată, viața economică, culturală, socială și religioasă a oamenilor.

Virusul ucigaș, cunoscut îndeobște cu numele de Sars cov 2, a făcut deja nenumărate victime, pe toate continentele și a pricinuit suferință sufletească și trupească pentru milioane de confrăți și surori care au pierdut pe cei dragi și apropiați ori au trecut ei înșiși prin această boală cumplită. Efectele nocive ale virusului se resimt, mai ales în ultimele săptămâni și la nivelul țării noastre, numărul deceselor și al îmbolnăvirilor fiind atât de mare, încât spitalele și secțiile ATI sunt ocupate la capacitate maximă, iar personalul medical – medici, asistenți, infirmieri, brancardieri, șoferi de ambulanță – suprasolicitat, cu greu mai poate face față avalanșei de cazuri, care pune o presiune greu de suportat pe tot sistemul nostru de sănătate publică.

De aceea, suntem datori cu toții, slujitori ai Bisericii și credincioși, să apreciem așa cum se cuvine spiritul de jertfă, dăruire și profesionalismul ostentatorilor din spitale, „îngeri în halate albe”, așa cum ne învață, de altfel, și Cartea noastră sfântă, Biblia: „Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul... Știința doctorului va înălța capul lui și înaintea celor mari va fi minunat. Domnul a zidit din pământ leacurile și omul înțelept nu se va scârbi de ele ...” (Înțelepciunea lui Iisus Sirah, cap. 38, 1-5).

În același timp, adresăm preoților, monahilor și credincioșilor noștri îndemnul părintesc de a spori rugăciunea și de a-i pomeni la sfânta Liturghie și la toate slujbele Bisericii noastre atât pe medici și personalul medical, cât și pe toți frații și surorile noastre aflați pe patul de suferință, acasă și în spitale.

Vă îndemn, de asemenea, să însoțim rugăciunea cu purtarea de grijă față de familiile care au pierdut pe cei apropiați, pentru vârstnicii rămași singuri și pentru copiii ai căror părinți au fost răpuși de boală și au rămas orfani. Toți au nevoie de mângâiere, de dragostea noastră creștinească și de ajutor material pentru a

depăși lipsurile, suferințele trupești și sufletești, singurătatea și dorul după ființele dragi, plecate la ceruri.

Preoții parohi, comitetele parohiale și Asociațiile de femei, împreună cu profesorii de religie și cu asistenții sociali de pe lângă primării, sunt chemați să identifice familiile și orfanii care au nevoie urgentă de ajutor, mai ales în această perioadă de toamnă-iarnă, oferindu-le alimente, haine, încălțăminte, rechizite, lemne de foc

ori sprijin financiar pentru plata facturilor la încălzire.

Biserica noastră a fost întotdeauna aproape de nevoile credincioșilor, împletindu-și misiunea duhovnicească cu filantropia și grija pentru viața și sănătatea oamenilor. Ca fii ai Bisericii avem așadar îndatorirea de a ne ajuta unii pe alții, îndeosebi în aceste vremuri grele, de a contribui la depășirea gravelor probleme cauzate de pandemie, de a asculta sfaturile medicilor privind evitarea îmbolnăvirii noastre și a celor

de lângă noi și de a ne ruga împreună: „Doamne, Dumnezeul nostru, trimite din cer puterea Ta cea tămăduitoare, atinge-Te de trup, potolește-i fierbințeala, ușurează-i suferințele și izgonește toată boala cea ascunsă. Fii tămăduitorul robilor Tăi care sunt pe patul de suferință, acasă și în spitale, ridică-i din patul durerii și din așternutul chinurii. Dăruiește-i pe ei sănătoși și întregi Bisericii Tale, ca să fie bineplăcuți Ție și să facă voia Ta. Amin!”.

† IOAN, MITROPOLITUL BANATULUI

CATEDRALA DIN TIMIȘOARA, EMBLEMA ROMÂNILOR ȚR̂TODOCȘI DIN VESTUL ȚĂRII

Preot dr. Ioan Bude

Este un adevăr axiomatic faptul că, în gândirea creștină, o autentică organizare a vieții religioase presupune cu necesitate existența unui locaș de cult, a unui spațiu în care credincioșii să se adune pentru apropierea de Divinitate. Este și cazul Timișoarei, care, după Primul Război Mondial, nu avea, în zona centrală, o comunitate bisericească organizată; în astfel de condiții, credincioșii fiind nevoiți să parcurgă mari distanțe până la bisericile din alte cartiere periferice, care, la rândul lor, erau neîncăpătoare.

Construirea unei biserici emblematice a românilor ortodocși timișoreni a reprezentat un vechi deziderat exprimat documentar, întâia oară, la 19 decembrie 1920, în cadrul primei ședințe a Comitetului de inițiativă pentru înființarea Parohiei Ortodoxe Române Timișoara-Cetate¹. La solicitarea Comitetului parohial Timișoara-Cetate din 15 martie 1923, Consiliul Orășenesc Timișoara (cu avizul nr. 1388 din 1925 al Prefecturii Timiș-Torontal) donează (cu „drept de posesiune și proprietate absolută pentru toate timpurile”),

¹ Cf. Procesului-Verbal, luat în ședința de constituire a comitetului de inițiativă pentru înființarea unei parohii greco-ortodoxe române în Timișoara-Cetate, în Pr. dr. Ioan Bude, *Din istoricul parohiilor ortodoxe române timișorene*, Editura Învierea, Timișoara, 2007, pp. 31-37.

în vederea construirii unei biserici monumentale, reprezentative, terenul pe care este amplasată actualmente biserica catedrală, în suprafață de „5 jughere și 910 stânjeni pătrați”, adică 32120 mp. Concomitent, începând cu anul bugetar 1922-1923, Consiliul Orășenesc Timișoara a deschis linia de creditare în scopul construirii bisericii, astfel că, în anul 1933, s-a ajuns, prin acumulări financiare succesive, la o sumă ce permitea deja întocmirea documentației aferente construirii noii biserici, cu destinația finală de catedrală. Astfel, întregul efort de inițiere și coordonare a tuturor operațiunilor privind procurarea și administrarea resurselor financiare și materiale, ca și cele privitoare la înălțarea și finalizarea întregului edificiu, a aparținut, dintru început, conducerii Parohiei Timișoara-Cetate, în frunte cu parohul ei, protopop dr. Patrachie Țiucra.

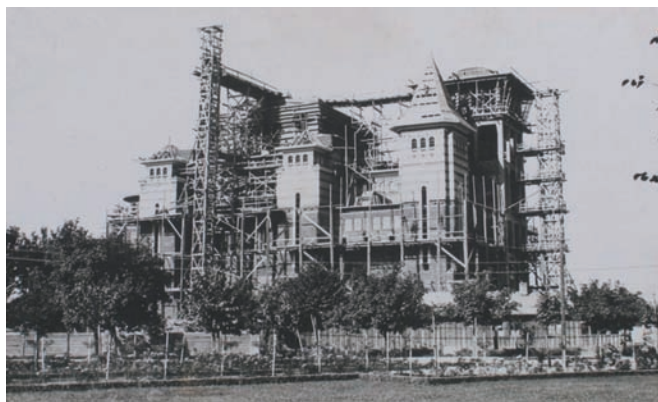
Proiectul catedralei

În urma unei serii de cinci etape de concurs, aplicându-se o maximă exigență profesională, juriul de specialiști aprobă proiectul și devizul întocmit de arhitectul Ioan D. Traianescu, profesor la Academia de Arhitectură din București. Se organizează, apoi, o licitație pentru desemnarea, prin concurs, a constructorului. În acest sens, Consiliul parohial al Parohiei Timișoara-Cetate alege firma inginerului Tiberiu Eremie din București. După consolidarea terenului mlăștinos, prin implementarea la fundație a 1116 piloni de beton armat, legați printr-un planșeu tot din beton armat de 80 cm grosime, zidirea bisericii a început la 14 septembrie 1936. Recepția finală a tuturor lucrărilor de arhitectură s-a făcut la 8 septembrie 1941.

Pentru conceptul deosebit al catedralei, proiectantul a luat drept model bisericile

moldovenești din epoca lui Ștefan cel Mare (1457-1504), dar într-o concepție amplificată, la alte proporții, întrucât această grandioasă biserică se întinde pe o suprafață clădită de 1542 mp, cu lungimea de 63 m, lățimea de 32 m și înălțimea totală de 90,5 m.

Exteriorul este din cărămidă aparentă de culoare roșie și galben-portocalie, îmbinată cu discuri smălțuite și firide pictate, ca la bisericile moldovenești (toate provenind de la fabrica de ceramică din Jimbolia). Soclul, colonadele și ramele exterioare ale ferestrelor sunt din piatră de Banpatac. Biserica are 11 turnuri acoperite cu țiglă smălțuită, fabricată la Jimbolia (pe fondul țiglelor se disting cele trei culori ale drapelului național: roșu galben și albastru). În vârful turelor sunt așezate 6 cruci, 3 „mitre” arhieriești și 6 „capete” de cruci. Crucea cea mai mare, așezată pe cupola Pantocratorului, are înălțimea de 6,90 m, la care se adaugă înălțimea soclului crucii de

4,10 m, însumându-se deci înălțimea de 11 m². Crucile au fost confecționate de către firma Iacob Schwab din Timișoara.

Cele șase clopote, în greutate totală de aproximativ 8000 kg, au fost fabricate din material importat din Indonezia, de renumitul specialist Antoniu Novotny din Timișoara, în directă colaborare cu compozitorul Sabin Drăgoi, care este autorul armonizării lor într-o gamă muzicală cu efecte sonore de mare rafinament³.

Pe întinderea zidurilor sunt amplasate 204 ferestre cu deschidere interioară, lucrate din fier laminat, fasonat, cu cercevele duble; dintre acestea, 16 fac iluminăția pe cupola principală. Pereții exterior sunt împodobiți cu 210 firide și aproape 4000 de discuri ceramice smălțuite, după tradiția bisericilor din Moldova⁴.

Planul de construcție este specific ortodox: nartex, pronaos, naos, solee, altar, dispuse în formă de cruce bizantină. La acestea se adaugă alte încăperi adiacente. De o parte și de alta a pronaosului, la înălțimea de 7, 5 m, se ridică galerii laterale, de unde credincioșii asistă la serviciile divine. Deasupra tindei se situează balconul deschis spre naos - loc rezervat pentru cor cu o capacitate de 150 persoane. În dreapta pronaosului este o importantă piesă lucrată de sculptorul Grigorie Dumitrescu, și anume: racla ce adăpostește moaștele sfântului Iosif cel Nou⁵.

Decorurile interioare, respectiv pilaștrii, capitelurile coloanelor, frizele, balustradele, ramele, chenarele au fost realizate de firma Ioan Cristescu din București. Pardoseala bisericii din plăci de mozaic, cu îmbinarea stilului și

² I.D. Suci, D. Niculescu, V. Țigu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1979, pp. 68-69.

³ I.D. Suci, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1977, p. 236.

⁴ I.D. Suci, D. Niculescu, V. Țigu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, p.p. 74-76.

⁵ I.D. Suci, *Monografia Mitropoliei Banatului*, p. 236.

coloritului covoarelor bănațene, s-a executat după schițele pictorului Catul Bogdan; recepția lucrărilor făcându-se la 12 aprilie 1946. Lucrările de sculptură și aurie datorate de Ștefan Gajo, ca: iconostasul, tronul arhieresc, cele trei policandre din lemn de tei, amvonul, tronul Maicii Domnului, tetrapodul, inițiate la începutul anului 1944, au fost recepționate în august 1946. Tâmplărie artistică (29 uși în două canate, 31 uși simple, 128 jețuri de stejar masiv) s-a produs în atelierele firmei Traian Novac. În prima parte a anului 1946 sunt finalizate lucrările la solee (marmură de Rușchița), parchetarea, lăcătușeria și vopsirea⁶.

O piesă unică, de o excepțională importanță și valoare este amplasată, din 1956, în partea dreaptă a pronaosului: racla cu moștele Sfântului Iosif cel Nou de la Partoș, fost călugăr athonit și mitropolit al Timișoarei. Racla este o adevărată operă de artă, executată de sculptorul Grigore Dumitrescu.

Încă din anul 1962 se organizează, la demisolul Catedralei, o colecție de artă religioasă veche din Banat, cuprinzând icoane pe sticlă și pe lemn, manuscrise, tipărituri, vase și obiecte de cult, broderii și alte prețioase exponate din sec. XIV-XIX. În 1971 se montează orologiul Catedralei.

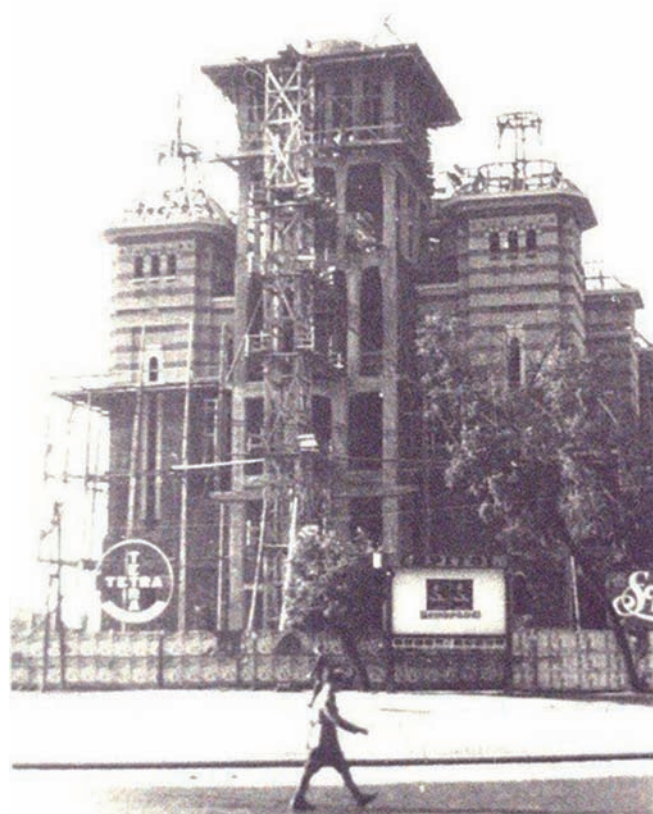
Iconografia catedralei

Pictura Catedralei este opera reputatului artist plastic Anastase Demian. A fost începută în primăvara anului 1940 și terminată în septembrie 1946. Execuția picturii s-a făcut în tehnici variate. Pictura interioară (scene, portrete, decorațiuni)

⁶ I.D. Suciș, D. Niculescu, V. Țigu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, pp. 71-72.

s-au făcut pe o suprafață totală de 6000 mp, dintre care 2800 mp frescă, 3200 mp tempera, respectiv 45 de mp icoane în tehnica ulei (pentru iconostas) și 200 mp de vitralii. În exterior 213 mp pictură în frescă și decorativă plus 5, 25 mp mozaic executat, în 1952, de pictorul Maria - Laurenția Minulescu din București. Periodic, Anastase Demian a fost ajutat de pictorul Cornel Cenan din Arad. Partea decorativă (frescă și tempera) a tavanelor de la cele trei pridvoare, de la intrări, a fost executată de Ștefan Sklenarik.

Timișorenii și-au dorit o biserică-catedrală „demnă de orașul lor și de importanța elementului românesc”⁷ și, în final, acest vis s-a împlinit, căci „originalitatea monumentului constă tocmai în modul în care elementele preluate din zone diferite ale țării sunt folosite pentru obținerea unei viziuni ce dă monumentalitate și personalitate edificiului. Meritul arhitectului este de a aduce în această zonă a țării cele mai valoroase și elocvente dovezi ale capacității creatoare ale specialiștilor români”⁸.

⁷ Cf. Procesului-Verbal din 20 august 1922, întocmit în ședința comună a Comitetelor parohiale ale comunelor bisericești ortodoxe române din circumscripțiile I (Cetate) și IV (Principele Carol), în Pr. dr. Ioan Bude, *Din istoricul parohiilor ortodoxe române timișorene*, Editura Învierea, Timișoara, 2007, p. 62.

⁸ I.D. Suciș, D. Niculescu, V. Țigu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, p. 97.

ION TRAIANESCU, ARHITECTUL CATEDRALEI MITROPOLITANE DIN TIMIȘOARA

Preot conf. univ. dr. Nicolae Morar

Ion Traianescu s-a născut la 30 mai 1875, la București. După absolvirea studiilor preuniversitare, a urmat cursurile „Școlii de Arhitectură”, instituție atunci înființată de către „Societatea Arhitecților Români” (1892-1897). La absolvire a obținut diploma de „conducător de lucrări”.

Între anii 1897-1892 și-a continuat studiile la „Școala Superioară de Arhitectură”, înființată ca secție a „Școlii de Arte Frumoase” din București, unde l-a avut profesor pe Ion Mincu, un apologet al „stilului românesc” în arhitectură și un promotor al renașterii arhitecturii românești – îndrumătorului său avea să-i dedice unele dintre lucrările sale, cu „adâncă admirație și recunoștință”¹.

La finalizarea studiilor (1903), a obținut diploma de „arhitect”, numărându-se printre primii absolvenți ai învățământului românesc

¹ Ion D. Traianescu, „Fresca înaintașilor noștri”, în revista „Arhitectura”, nr. 1941, p. 4.

de arhitectură și avea să semneze cu numele Ion D. Traianescu.

Urmând îndemnul maestrului, s-a dedicat reînvierii artei românești, așezând-o într-un nou concept estetic. Astfel, în perioada 1905-1913, după proiectele sale, au fost construite bisericile „Sfinții Împărați” din Agăș și „Sfinții Voievozi” din Scorțeni, edificii care aveau să inaugureze stilul eclesial românesc, cu influențe bizantine².

Din anul 1908, a desfășurat lucrări de restaurare la ansamblul Mănăstirii Hurezi – incinta de chilii, stăreție, trapeză, modificând forma și materialele învelitorilor. Lui Traianescu i se datorează și releveele incintei mănăstirești, ale bisericii mari, bolniței și ale schiturilor.

În anul 1912 a devenit membru al „Comitetului Societății Arhitecților Români”, ocupând funcțiile de secretar (1912-1915), casier (1916-1918), bibliotecar (1919-1921), vice-președinte (1922-1926). Iar din anul 1913 a activat ca profesor onorific al „Facultății de Arhitectură din București”, apoi, în perioada 1924-1940, ca profesor universitar al „Facultății de Arhitectură” din București, titular al „Catedrei de Construcții și Perspectivă”³.

² *** „Ion D. Traianescu. Arhitect, Restaurator, Publicist, Profesor”, <https://arhitectura-1906.ro/2016/09/ion-d-traianescu-1875-1964-arhitect-restaurator-publicist-profesor/>

³ Iosef Kovacs, „Stilul național, mijloc de expresie în arhitectura religioasă. Proiectele arhitectului Ion D.

Tot în acea perioadă a fost cofondator și membru al comitetului de redacție al revistei „Arhitectura”, unde a publicat materiale de specialitate, în perioada 1916-1941. La acestea se adaugă articolele apărute în revista „Urbanismul”, în ziarele „Gazeta Municipală” și „Universul”.

În anul 1922, a înființat, împreună cu arhitectul Statie Ciortan, revista „Artele frumoase”, publicație cu apariție lunară (1922-1923). Din anul 1933 a devenit membru al „Corpului Arhitecților” (înființat în 1932).

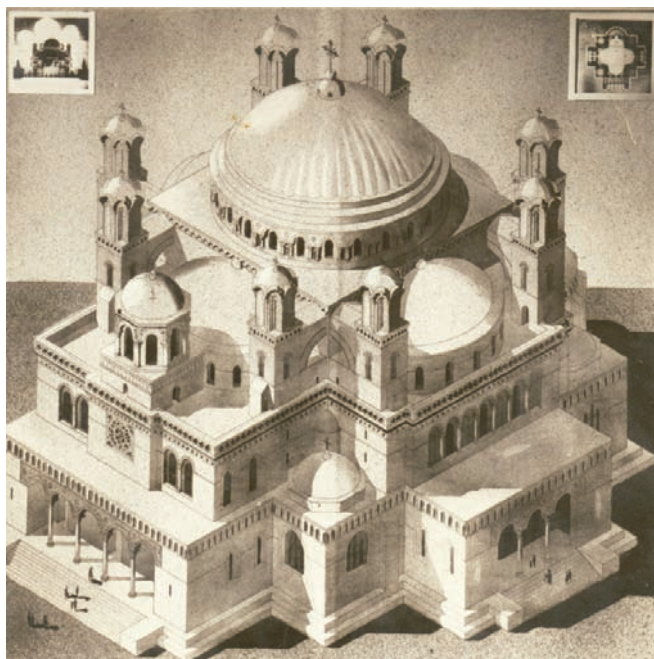
În perioada 1922-1924, a colaborat cu arhitectul Duiliu Marcu la realizarea proiectului noii Biserici „Sfântul Trifon” – Cărmidarii de Jos, ctitorie a familiei regale, și la noua Biserică „Sfântul Spiridon” din București⁴.

După proiectele sale s-au realizat: Biserica „Sfântul Dumitru” – Colentina (1924-1934), Catedrala ortodoxă „Sfinții Mihail și Gavril” din Turda (1926-1935), Biserica „Madona – Dudu”, din Craiova (1928-1938), Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” din Călărași (1930-1943), decorația capelei Crematoriului uman „Cenușa” (1931-1934, 1938-1941), Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” – Ferentari (1933-1935), Biserica „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe”, din Ivești, județul Galați (1942-1943)⁵.

Cum „Școala Națională de Arhitectură” a început să contureze un stil propriu țării noastre, un stil ce promova preluarea și interpretarea tradițiilor din creația arhitecturală românească despre spațiul creat de om și implantarea lui în mediul natural, instituția a intrat în atenția mediului cultural românesc. Raportându-ne la acel context, putem înțelege arhitectura Catedralei timișorene, o paradigmă ce s-a dorit a fi o sinteză a stilurilor naționale tradiționale, din diferite zone ale țării, o contopire a lor într-un tot unitar.

În anul 1933, la Timișoara, s-a luat hotărât publicării unui concurs pentru întocmirea planurilor de construcție a unei noi biserici – inițial, se preconiza o biserică cu o capacitate de

1500 locuri⁶. Au fost depuse 14 proiecte. Juriul a fost condus de Petre Antonescu, rectorul Academiei de Arhitectură din București. Au fost examinate dosarele prezentate (9 octombrie 1933) și s-a constatat că niciunul dintre proiecte nu întrunea condițiile cerute de programul concursului. În anul 1934, Consiliul Parohial a publicat al doilea concurs. Au fost prezentate la concurs 20 de proiecte, dintre care juriul a reținut șapte. Consiliul Parohial a hotărât examinarea

lucrărilor selectate și a optat, în unanimitate, pentru proiectul prezentat de arhitectul Ion D. Traianescu, căruia i-a încredințat conducerea lucrărilor. Cu alte cuvinte, tânărul profesor s-a aflat în fața unei provocări definitorii pentru cariera sa... Capacitatea inițială a bisericii a urcat de la 1500 la 5000 persoane!⁷

Coincizând structura urbană a Timișoarei cu sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, ea poartă amprenta curenților arhitecturale ale acelor vremuri – elemente de stil baroc, stil dominant în centrul Europei în secolul XVIII, neo-clasic, romantic, eclectic⁸. Prin urmare, profesorul a fost obligat să integreze proiectul său arhitectural într-un ansamblu monumental deja conturat. Iar rezultatul a fost acela că a realizat un construct urbanistic care dă

Traianescu pentru lăcașurile de cult”, <https://trajanescu.patrimoniu.ro/html/trajanescu-stilul-national-Kovacs.html>

4 *** „Ion D. Traianescu. Arhitect...”

5 Ioan Suciu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1979, pp. 66-67.

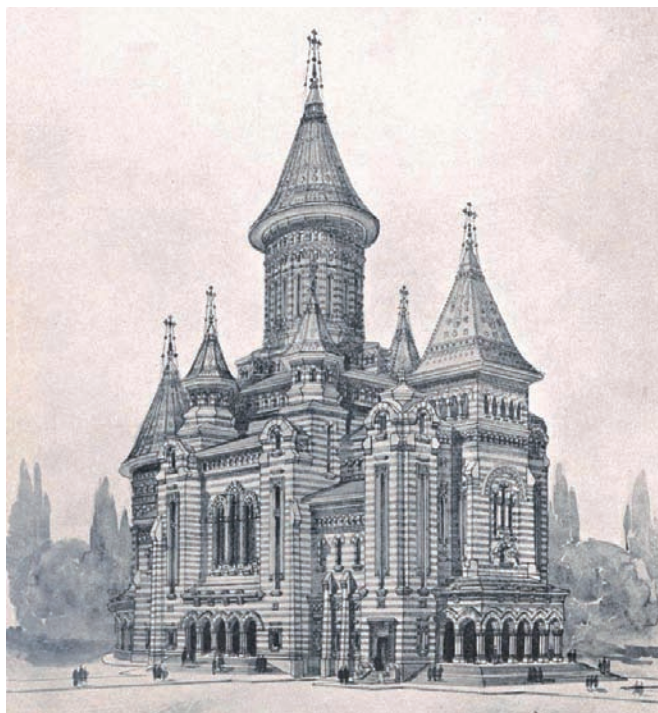
6 Nicolae Ilieșiu, *Timișoara, monografie istorică*, Timișoara, 1943, p. 23.

7 Iosef Kovacs, „Stilul național...”

8 Doina Niculescu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1979, p. 85.

personalitate oraşului, format din esplanada cu cele două capete de perspectivă reprezentate de Catedrală şi de clădirea Operei⁹.

Arhitectul a avut de soluţionat şi alţi factori esenţiali: alegerea structurii planimetrice şi volumetrice ale edificiului, cu respectarea cerinţelor specifice ritualului ortodox – suprafeţe menite să ofere senzaţia „de măreţie şi de linişte”, în acelaşi timp! Prin urmare, profesorul a făcut apel la elementele specifice ale arhitecturii tradiţionale religioase din Moldova şi Ţara Românească, pe care le-a îmbinat cu elemente tradiţionale din arhitectura religioasă a Transilvaniei şi a Banatului, fără a neglija nici pe cele din arhitectura bizantină¹⁰.

Boltirile din cărămidă au fost preluate din „bolta moldovenească”, specifică arhitecturii religioase din epoca de glorie a domnitorului Ştefan cel Mare şi Sfânt – Pantocratorul se înalţă pe un eşafodaj boltit, fiind străpuns de ferestre ce permit pătrunderea luminii în aşa fel încât să concentreze interesul privitorului în centrul naosului, să-l transpună pe omul credincios pe o platformă de pe care pot fi agrăite, prin rugăciune şi meditaţie, tainele lui Dumnezeu!

Nici la exterior, nu a fost mai simplu. Aşa se face că Traianescu a optat pentru realizarea unor

turle „blânde”, turle care nu „străpung” Cerurile precum cele ale bisericilor gotice, ci Îl înbie să coboare, ca pe un tobogan, pe pământ! Iar ţigla smălţuită policromă, în care geometrismul şi verdele sunt dominante, e un fel de anticipare simbolică a lumii edenice, ce se oferă a fi cucerită, nu cu puţine nevoinţe, de către omul credincios în timpul vieţii pământeşti.

Interesantă este şi tratarea „paramentelor”, unde a fost folosit placaj de cărămidă roşie şi galbenă, aşezate în asize alternative, elemente decorative de influenţă bizantină, tehnică folosită în Moldova şi în Ţara Românească.

Traianescu a adăugat astfel profesionalismului didactic o bogată activitate creatoare, Catedrala Mitropoliei Banatului fiind monumentul reprezentativ al operei sale.

În anul 1962 a finalizat lucrările de construire a Catedralei „Sfântul Gheorghe” din Tecuci, ultima sa realizare din domeniul arhitecturii eclesiale¹¹.

La 13 octombrie 1941 a fost decorat cu semnul onorific „Răsplata Muncii” pentru cei 25 de ani în serviciul Statului român.

Opera de autor a maestrului se regăseşte în volumele: „Mitropolia din Bucureşti”, 1913, şi „Arhitectura. Privire generală asupra arhitecturii antice, medievale, moderne şi româneşti”, 1916. Acestor lucrări li se adaugă mai multe studii şi articole, consacrate promovării stilului naţional în arhitectură, a „stilului românesc” şi amintim, în acest sens: „Stilul Românesc”, „Arhitectura noastră de azi”, „Arhitectura românească în faţa curentelor moderniste”, „Promovarea arhitecturii româneşti”, „Arhitectura naţională faţă de stilul modern”, „Specificul românesc în arhitectură” ş. a.

Ion D. Traianescu s-a săvârşit din viaţă în anul 1964, la Bucureşti.

În anul 2015, prin proiectul intitulat „Restauratori români”, finanţat de „Uniunea Arhitecţilor din România” din Fondul „Timbrul Arhitecturii”, menit să evoce şi să pună în valoare operele înaintaşilor, a fost realizat fondul arhivistic digital „Ion D. Traianescu”, accesibil pe site-ul: www.traianescu.ro.¹²

Fie-i o aşezare vie în memoria timişorenilor şi în conştiinţa neamului nostru, românesc!

⁹ Ibidem, p. 90-91.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ *** „Ion D. Traianescu. Arhitect...”

¹² *** „Ion D. Traianescu. Arhitect...”

CORUL CATEDRALEI MITROPOLITANE DIN TIMIȘOARA

Preot dr. Ionel Popescu

Românii ortodocși din Banat sunt cunoscuți și apreciați pentru atașamentul și dragostea lor față de cântarea bisericească, în general și față de cântarea corală bisericească, în special.

„Țară a corurilor și a fanfarelor”, Banatul a avut, din vremuri străvechi, formații corale în aproape toate parohiile, unele dintre ele fiind la nivelul multor coruri bisericești din zilele noastre. Din fotografiile păstrate și publicate se poate

observa că numărul coriștilor, îmbrăcați în straie naționale, era foarte mare, în mijlocul lor fiind, întotdeauna, preotul/preoții și învățătorul satului. Aflată sub stăpânire străină, până în anul 1918, Timișoara a avut doar două biserici românești

ortodoxe, biserica „Sfântul Ilie” Fabric și, mai apoi, biserica „Adormirea Maicii Domnului”, Timișoara Elisabetin (Piața Crucii).

Așadar, în orașul de pe Bega nu putem vorbi despre o străveche activitate corală bisericească, așa cum este cazul la Lugoj sau Caransebeș. Primele formații corale bisericești cunoscute în Timișoara sunt „Gavril Musicescu” a parohiei Timișoara „Sfântul Ilie” Fabric, înființată în 1929, corala parohiei Timișoara Elisabetin și „Doina Banatului” a parohiei Iosefin sau Principele Carol, înființată în anul 1931. Reînființându-se Episcopia Timișoarei, în anul 1939, biserica parohiei Timișoara Iosefin, în care a avut loc întronizarea episcopului Vasile Lazarescu, la 25 martie 1941, a devenit catedrală episcopală, iar corul parohial s-a transformat în cor catedral. Conducerea corului catedral a fost încredințată profesorului,

dirijorului și compozitorului Nicolae Ursu (1905-1969), mare iubitor de muzică bisericească, care a dirijat corul catedral în catedrala de la Iosefin până în anul 1946.

La sfințirea catedralei episcopale/mitropolitane „Sfinții Trei Ierarhi”, 6 octombrie 1946, răspunsurile liturgice au fost date de corul catedral venit de la Iosefin, dirijat de către Nicolae Ursu și corul „Banatul”, dirijat de apreciatul profesor,

dirijor și compozitor, Sabin Drăgoi. Preoții și credincioșii vârstnici, care au participat la momentul istoric al sfințirii catedralei, mărturisesc că prestația celor două coruri care, prin cântările liturgice interpretate, au dat expresie credinței

noastre strămoșești, a fost de înaltă ținută, impresionantă și emoționantă. De altfel, acest lucru este ușor sesizabil și din filmarea acelui moment istoric, păstrată în arhivă.

Profesorul Nicolae Ursu a învățat cântarea bisericească de strănă în parohia natală Șanovița, situată în apropierea Lugojului, de la bunicul, tatăl și sătenii săi. Dragostea, dăruirea și prețuirea față de puritatea și frumusețea cântecului bisericesc din Banat nu l-au părăsit niciodată, aceste aspecte regăsindu-se în prolifica sa activitate dirijorală și compozițională.

Nicolae Ursu a dirijat, așadar, corul catedralei mitropolitane „Sfinții Trei Ierarhi” din Timișoara până în anul 1960, avându-l ca protector pe mitropolitul martir Vasile Lazarescu, bănățean iubitor de muzică bisericească, crescut, alături de tatăl, bunicul și sătenii săi, în strana bisericii

din Jadani, Corneștiul de azi. Presiunile regimului comunist-ateu asupra Bisericii, a clerului și a credincioșilor erau tot mai greu de suportat, intelectualii care frecventau sfintele slujbe erau urmăriți și persecutați, dar inimosul, curajosul și credinciosul dirijor Nicolae Ursu nu s-a temut de ceea ce ar fi putut îndura, ci a lăudat pe Dumnezeu prin cântarea corală în cei mai grei ani ai regimului comunist. Sub bagheta măiastră a lui Nicolae Ursu, corul catedral interpreta, cu lejeritate, cele mai complicate partituri, mai ales că, atrași de profesionalismul și personalitatea sa, nu puțini membri ai corului Operei Naționale din Timișoara veneau să cânte, cu drag, la sfânta Liturghie și la diferitele concerte organizate în catedrală de Paști, de Crăciun, de hram, etc.

Consemnăm, de asemenea, pentru posteritate că, pe lângă corul catedral, a funcționat, o vreme și un dublu quartet (octet) catedral, dirijat de către dr. Emil Grădinariu. Născut în localitatea Seceani (azi în comuna Orțișoara), Emil Grădinariu a studiat Teologia la Caransebeș, unde a dirijat corul studenților și la Arad, a funcționat o vreme ca preot paroh, apoi ca preot militar pe frontul italian, mai târziu fiind director al Cancelariei episcopale de la Timișoara și secretar al Consiliului Eparhial. Înzestrat cu alese calități muzicale, E. Grădinariu a dirijat corul mixt al parohiei

Timișoara Iosefin, iar mai târziu dublul quartet al catedralei. Cu acest octet, dr. Emil Grădinariu a străbătut satele bănățene, „răspândind peste tot miresme de duhovnicie”¹.

În necrologul publicat, după plecarea sa la Domnul, se arată că, prin strădaniile sale pe tărâm muzical, a înălțat „podoaba serviciilor divine, transpunând sufletul credincioșilor; cu bagheta sa magică vrăjea, scoțând nuanțe de un dinamism zguduitor și de o expresivitate captivantă”².

Foarte activ în viața muzicală bisericească a Timișoarei, la 9 aprilie 1942, dublul quartet catedral a „făcut o surpriză plăcută soldaților răniți de la spitalul liceului Piarist, dând aici un splendid concert și procurând răniților câteva clipe de alinare și de înălțare sufletească”, consemnează foaia „Biserica Bănățeană”³.

Concertele octetului catedral dirijat de Emil Grădinariu au avut loc la Casa Națională din Timișoara⁴ și în sala festivă a parohiei Iosefin, acesta din urmă la 20 septembrie 1942. La acest concert a participat și mitropolitul Vasile Lazarescu. „Selectul dublu quartet vocal – consemnează „Biserica Bănățeană” – compus din domnii Golub, Mihailovici, Cocora, Itineanțu, Gligor, Milivoi, dr. Balog și Zeiatev, sub bagheta eminentului dirijor, dr. Emil Grădinariu, directorul Cancelariei eparhiale, a executat un ales repertoriu muzical”⁵. Același dublu quartet a susținut concerte și în alte parohii timișene, precum Satchinez, biserica parohiei Timișoara Iosefin, catedrală episcopală, a doua zi de Crăciun din anul 1943⁶, în biserica parohiei Jebel (24 ianuarie 1943)⁷ și în alte lăcașuri de închinare. Concertul de la Iosefin a inclus următoarele piese muzicale: „Tatăl nostru ...” de Ciprian Porumbescu, „Lăudați ...”, „Cerurile spun ...”, „Concert bisericesc” și „Psalm 100”, urmate de „Victoria” de Möhring, diferite arii pastorale și „Pui de lei”. După aproape douăzeci de ani de activitate dirijorală, în anul 1960 profesorul Nicolae Ursu s-a retras de la conducerea corului catedral.

¹ „Biserica Bănățeană”, Timișoara, anul IV, nr.24/1943, p.3-4.

² „Biserica Bănățeană”, p. 3.

³ „Biserica Bănățeană”, anul.III, nr.16/1942, p. 7.

⁴ „Biserica Bănățeană”, nr.18,/1942, p. 7.

⁵ „Biserica Bănățeană”, anul III, nr.39/1942, p. 7.

⁶ „Biserica Bănățeană”, anul IV, nr.1/1943, p. 7.

⁷ „Biserica Bănățeană”, nr.4/1943, p. 7.

Mitropolitul Vasile Lazarescu a încredințat responsabilitatea dirijării corului catedralei mitropolitane cântărețului bisericesc Aurel Cioban, pe care l-a cunoscut în vremea când acesta urma cursurile Școlii de cântăreți bisericești din Caransebeș. Neavând studii superioare, Aurel Cioban a urmat cursurile Școlii populare de Artă din Timișoara, secția canto (1954-1955), apoi pe cele de dirijorat, pe care le-a absolvit în anul 1965. Calitățile muzicale native, cunoștințele de specialitate și experiența dobândite în Școala populară de Arte și pe lângă profesorul Nicolae Ursu i-au fost de mare folos lui Aurel Cioban, care a dirijat corul catedralei mitropolitane până în anul 1991. Numirea lui Aurel Cioban în funcția de dirijor al coralei mitropolitane trebuie văzută, apoi, și prin prisma contextului politic al anilor '60. Sistemul comunist controla atent toate instituțiile, mulți intelectuali erau aruncați în temnițe, la canal și în lagărele de muncă, cei care erau în libertate se temeau să activeze în Biserică, iar mitropolitul Vasile Lazarescu era urmărit permanent de securitate și se pregătea pensionarea sa forțată.

Numit de mitropolitul Vasile Lazarescu și sprijinit de mitropolitul Nicolae Corneanu, fiind totodată angajat al Centrului eparhial, Aurel Cioban a putut activa nestingherit la conducerea corului catedral, pe care l-a dirijat cu pasiune și a reușit să-l mențină unit în vremuri foarte dificile pentru creștini și credincios liniei dirijorale

moștenite de la Nicolae Ursu. Aurel Cioban s-a pensionat la 30 ianuarie 1991, dirijarea corului catedral fiind încredințată o vreme profesorului de muzică Ioan Crișan.

La 1 septembrie 1992, preotul Dan Dragomir de la parohia Sănnicolau Mare a fost numit preot catedral și i s-a încredințat misiunea de a dirija corul acesteia. Absolvent al Liceului de Muzică „Ion Vidu” din Timișoara, secția vioară și al Institutului teologic de Grad Universitar din Sibiu, preotul Dan Dragomir dirijează corul catedral și în prezent (în anul 1998 corul a fost dirijat câteva luni și de către preotul profesor Nicolae Belean), în repertoriul său fiind incluse liturghiile de mai mulți autori, Liturgia de Gheorghe Cucu, Nicolae Lungu, Sabin Drăgoi, piese liturgice compuse de Nicolae Ursu ș.a.

Frumusețea și măreția cântării corale din catedrala mitropolitană atrag mulți credincioși la sfânta Liturghie și sporesc simțămintele de evlavie și smerenie și contribuie la întărirea în credință, nădejde și dragoste a celor care trec pragul acestui lăcaș mitropolitan. De aceea, cântarea corală bisericească, plămădită de-a lungul veacurilor din suferința și credința sufletului românesc, trebuie păstrată cu sfințenie și transmisă generațiilor viitoare, iar corala catedralei mitropolitane din Timișoara, ocrotită de mitropoliții Vasile Lazarescu, Nicolae Corneanu și de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan, ar trebui să poarte numele dirijorului Nicolae Ursu.

AVOCATUL ȘI FILANTROPUL EMANUIL UNGUREANU, CTITOR DE BISERICI ȘI EROU AL CULTURII BĂNĂȚENE

Dr. Irina Arieșan

O personalitate reprezentativă de pe meleagurile timișene, care a avut drept ideal cultural emanciparea culturală și spirituală a bănățenilor, a fost juristul, filantropul și omul politic de talie națională Emanuil Ungureanu.

Viitorul protagonist al culturii locului s-a născut la data de 21 decembrie 1845, în localitatea Satchinez, din județul Timiș de astăzi, ca fiu al

lui Jivan și al Roxei Ungureanu. A urmat școala primară în satul natal, apoi gimnaziul și liceul în capitala Banatului, la Timișoara. Între anii 1869-1872 studiază Dreptul la Facultatea de profil din Budapesta. După absolvirea cu succes și o perioadă de rodnică practică de specialitate, își susține examenul de avocat la „Tabla Regească” din Budapesta, iar în 1875 intră în baroul avocaților din Timișoara, profesând aici, fără întrerupere, până în 1916¹.

Considerând pe bună dreptate că bunăstarea materială e generată de nivelul de cultură și civilizație al oamenilor, Emanuil Ungureanu s-a străduit să mărească numărul școlilor și al instituțiilor de cultură în toate așezările bănățene pentru a împlini acest deziderat. A contribuit, adeseori, cu sume importante din propria avere, pentru ca aceste idealuri legitime să se întâmple cu adevărat și s-a preocupat de înființarea unor școli și cămine de ucenici pentru elevii români, instituții pentru formare profesională de care toată regiunea ducea mare lipsă².

Ca militant politic, s-a luptat fără oprire cu legile discreționare ale Imperiului de atunci, care propuneau intensificarea maghiarizării și îngreădeau învățământul în limbile celorlalte națiuni din Transilvania și Banat. După Marea Unire, a militat pentru înființarea unei Academii comerciale la Timișoara și a trecut muzeul din localitate în subordinea orașului, asigurându-i astfel un cadru stabil de funcționare și dezvoltare viitoare.

¹ O monografie de referință, cu multe informații suplimentare, este lucrarea istoricului Vasile Râmneanu, *Emanuil Ungurianu. 1845-1929*, Editura Mirton, Timișoara, 1996.

² O sinteză cu date bine organizate rămâne mai vechiul studiu al lui Th. N. Trâpcea, *Din viața și activitatea lui Emanuil Ungureanu*, apărut în vol. *Studii de istorie a Banatului*, vol. II, Timișoara, 1970, p. 205-218.

Din 1898, după cum precizează Liana Păun într-un editorial din seria *Timișoara uitată*, Emanuil Ungureanu a înființat mai multe filiale ale Societății Astra, începând cu cea din Timișoara. A sprijinit, apoi, intens Societatea

conducând, către sfârșitul secolului al XIX-lea, ziarul „Dreptatea” din Lugoj (de pe urma căruia i-au fost intentate nu mai puțin de 23 de procese), publicațiile „Tribuna” din Sibiu și „Banatul” din Timișoara. Împreună cu Alexandru Mocioni și

de Lectură „Petru Maior” din Budapesta, Societatea Academică „România Jună” de la Viena, Societatea română de lectură din Cluj, iar după Unire a întemeiat numai în județul Timiș-Torontal, în doar șase ani, aproape o sută de filiale ale Casei de Educație Națională, cu rolul predefinit de a răspândi intensiv și constant cultura la sate³.

Asemănat de contemporani cu un adevărat Mecena al vremurilor moderne⁴, el a înființat în 1912, pentru ajutorarea unor instituții culturale și bisericești din Ardeal și Banat, Fundația „Emanuil Ungureanu”, care dispunea de un fond de 500 de mii de coroane de aur și din veniturile căreia acestea au fost susținute.

Ca om politic de referință, a fost membru marcant al Partidului Național Român și a susținut nemijlocit presa care milita pentru apărarea drepturilor naționale ale românilor,

Vincentiu Babeș a finanțat, timp de șase ani, un contract de susținere pentru apariția unor articole despre situația politică, economică și socială a românilor din Ungaria în ziarul francez cu largă răspândire „L'Europe”.

S-a luptat, de asemenea, cu îndârjire și asumându-și numeroase riscuri, pentru a vedea împlinit visul de veacuri al românilor din Banat și Transilvania, și anume Unirea cu Țara Mamă, fiind și unul din reprezentanții Banatului la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918. După Unirea Banatului cu regatul României Mari, în 1919, a fost numit Inspector cultural, cu misiunea de a organiza școlile timișene, și Comisar ministerial împuternicit cu problemele culturale ale Banatului.

Emanuil Ungureanu, ctitorul a două biserici din Timișoara

A susținut fără preget Biserica Ortodoxă din părțile Banatului, pe toată durata vieții sale, iar ca o încununare a iubirii pentru neam și credință, în 8 octombrie 1929, omul politic și binefăcătorul culturii bănățene, avocatul

³ Vezi, pentru amănunte suplimentare, articolul semnat de Liana Păun, *Timișoara uitată. Cine a fost Emanuil Ungureanu, filantropul bănățean care a înființat din banii săi școli pentru românii din Imperiul Austro-Ungar*, (<https://www.pressalert.ro/2015/12>).

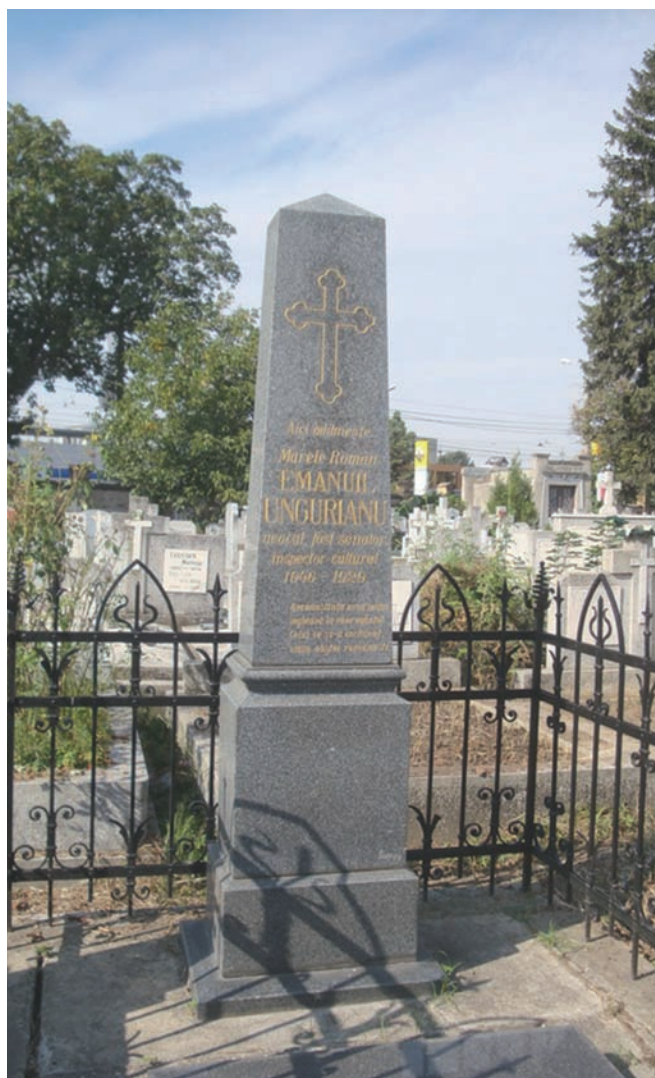
⁴ „Mare român, bun creștin, mecenat cu gusturi princiare, a lăsat pe urma sa fapte cu un sens sublim” stă scris în necrologul său apărut în publicația „Banatul”, 1928, an III, nr. 11-12, p. 1-2.

Emanuil Ungureanu și-a lăsat averea de aproape 500 000 de coroane de aur (echivalentul a peste 150 kg de aur) prin testament, pentru consolidarea și sprijinirea în timp a instituțiilor publice locale. Un sfert din uriașa sumă a fost destinată pentru construirea bisericii ortodoxe din Iosefin, alt sfert pentru edificarea bisericii ortodoxe din Cetate, ce va deveni actuala Catedrală Mitropolitană din Timișoara, iar cea mai mare parte a mers către Casa de Educație Națională. A fost, așadar, printre primii contributori majori la fondul ce s-a creat în vederea construirii Catedralei băănățenilor ortodocși din orașul de pe Bega.

Ca reprezentant ilustru al enoriașilor, a fost zeci de ani deputat în Congresul Național Bisericesc din Sibiu, membru în Consistoriul Diecezan din Arad și în Sinodul Protopopesco din Timișoara. Împreună cu primarul Timișoarei, Stan Vidrighin, la 27 martie 1921 a organizat consfătuirea privind înființarea Parohiei Ortodoxe Române din Cetate.

A fost preocupat, deopotrivă, de istoria Timișoarei și, în acest sens, este autorul unei broșuri intitulată *Istoria activității politice a poporului român din Ungaria și Ardeal*, apărută la Timișoara în 1925, unde prezintă principalele momente istorice din aceste ținuturi, de la venirea ungarilor, stabilirea în Câmpia Panonică și organizarea lor sub regele Ștefan I, până la Unirea din 1918.

A trecut la cele veșnice în luna martie 1929 și a fost înmormântat în cimitirul din Calea Lipovei. Plecarea sa la cele veșnice a fost deplânsă de toți românii din regiune, necrologul său din revista „Banatul” precizând chiar: „cu El dispăre cel mai mare băănățean și una dintre cele mai frumoase figuri ale românismului de pretutindeni”⁵. Legat de această mărturie valoroasă a contemporanilor, semnată I. M. și reprodusă în remarcabila monografie a lui Ioan David, „Banatul”. 1926-1930. *Prima revistă literară băănățeană*, Editura David Press Print, Timișoara, 2015, p. 295-297, trebuie să precizăm că, deși anul apariției este notat ca 1928, având în vedere data decesului lui Emanuil Ungurianu, este limpede că numărul 11-12 din noiembrie-decembrie 1928 a apărut, în

realitate, foarte probabil în anul următor, 1929, cândva după luna martie⁶.

Doi ani mai târziu, bustul său, cu inscripția „Emanuil Ungureanu, 1846-1929”, operă a sculptorului Gheorghe Groza, a fost dezvelit în grădina publică aflată atunci în fața castelului Huniazilor, mai târziu fiind amplasat în fața liceului Electromotor. În vara anului 2015, statuia de bronz a fost furată de pe soclu, iar făptașii au rămas necunoscuți până în prezent. În fața liceului mai poate fi văzut acum doar soclul statuii binefăcătorului băănățean.

Din fericire, de câțiva ani, în parcul Bisericii Ortodoxe din Iosefin se află un bust reprezentativ ce îl reprezintă, dezvelit la 8 septembrie 2007, realizat de Aurel Gheorghe Ardeleanu. Ca omagiu peste vremuri și ani pentru ilustrul băănățean, numele său îl poartă Colegiul Tehnic „Emanuil Ungureanu” din Timișoara, precum și o stradă din orașul de pe Bega.

⁵ I. M., *A murit Emanuil Ungureanu*, în Ioan David, „Banatul”. 1926-1930. *Prima revistă literară băănățeană*, Editura David Press Print, Timișoara, 2015, p. 295.

⁶ Cf. Ioan David, *op. cit.*, p. 8-11.

MUZEUL DE ARTĂ BISERICESCĂ VECHĂ DE LA CATEDRALA MITROPOLITANĂ DIN TIMIȘOARA

Muzeograf monahia dr. Nicoleta Ploșnea

Muzeul de artă bisericească veche al Mitropoliei Banatului este, alături de Catedrala Mitropolitană din Timișoara, un obiectiv mult căutat de vizitatori, atât din țară cât și din străinătate, iubitori de artă sacră și de frumosul spiritual. Dacă pentru vizitatorii români, Muzeul este un popas de suflet, de cuget și de simțire românească, de trăire spirituală creștină, un loc de întâlnire cu Veșnicia lui Dumnezeu și Istoria neamului românesc, pentru vizitatorii străini se dovedește a fi un loc ce invită la dialog, reflecție și cunoaștere, ajutându-i să înțeleagă valoarea propriei lor moșteniri culturale și spirituale.

Muzeul Catedralei Mitropolitane nu este doar un simplu muzeu de icoane și cărți, ci mai cu seamă un Muzeu viu, o Biserică vie a unei *triade de icoane*. Când spunem triadă de icoane ne referim mai întâi la icoanele pictate reprezentând chipul Mântuitorului Hristos, al Maicii Domnului și al Sfinților; în al doilea rând la icoana graiului românesc (reprezentată de cartea veche românească) și în al treilea rând la icoana vie a lui Dumnezeu care se referă la toți cei care au făurit aceste comori de artă bisericească, fiindu-ne într-un fel un model bun de urmat pentru noi cei de astăzi, prin felul în care au trudit pe altarul credinței, al limbii și al neamului. În

toată colecția muzeului se oglindește identitatea noastră națională, cu reperele sale identitare cele mai importante: *limba, cultura și credința*. Exponatele muzeului sunt astfel și documente de o mare valoare istorică, exprimând strădaniile înaintașilor de a-și apăra credința și identitatea națională și culturală, cu mari eforturi.

Istoria muzeului

Începuturile *Colecției muzeale de artă bisericească veche* din Banat datează din 1962, când, la inițiativa mitropolitului Nicolae Corneanu, se va deschide pentru public în casa parohială din str. Zugrav Nedelcu, Timișoara. Colecția cuprindea obiecte de cult, icoane, manuscrise și tipărituri vechi. An de an, aceasta s-a îmbogățit prin colectarea și conservarea unor piese rare, aparținând bisericilor din județele Timiș, Caraș-Severin și Arad. Toate acestea scoteau în evidență bogatul patrimoniu artistic și spiritual al Banatului, parte integrantă a patrimoniului cultural național, care avea nevoie de protejare și de cunoaștere.

O reorganizare a muzeului, după criterii științifice, a avut loc în anul 1971, în spațiul de sub naosul Catedralei Mitropolitane. Această inițiativă a Mitropolitului Nicolae Corneanu este preluată, din anul 2015, de I.P.S. Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, angajându-se cu dăruire în restaurarea și promovarea Colecției de artă bisericească, având ca finalitate integrarea în spiritualitatea contemporană a acestor mărturii cultural-artistice ale trecutului nostru.

În prezent, Colecția muzeală cuprinde aproape 1000 de piese, printre care un număr însemnat de icoane pictate pe lemn și sticlă din secolele XVII-XIX, obiecte de cult, manuscrise liturgice din secolele XIV-XVII. La acestea se adaugă un important fond de carte veche bisericească, din secolele XVII-XIX, ce provin din diferite centre tipografice românești, demonstrând o continuă circulație a cărții de o parte și de alta a Carpaților și contribuind hotărâtor la unitatea de neam, de credință și limbă românească în toate provinciile istorice locuite de români.

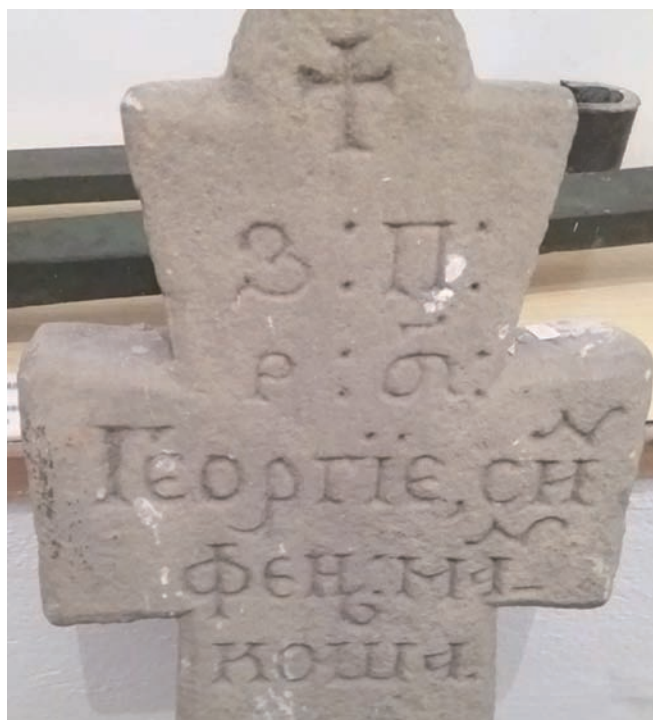
Spațiul generos de sub naosul Catedralei, incluzând în zona centrală o sală mai mare,

înconjurată de alte săli și coridoare, creează o ambianță tainică și de evlavie, evocând lumea catacombelor paleocreștine, pe cea a bisericilor subterane sau lumea mănăstirească.

Colecția muzeului cuprinde patru părți

Interesantă prin bogăția, varietatea și originalitatea pieselor componente, colecția Muzeului Mitropoliei Banatului este organizată după criterii științifice și cuprinde patru părți distincte:

a). **Lapidarul** constituie o importantă pagină de istorie a Banatului, de statornicie și continuitate. Cuprinde lespezi onorare, pietre funerare, pietre voievodale de hotar, diferite forme de cruci funerare cu inscripții în chirilică

și în latină. De remarcat în mod special, stela funerară romană din sec. II-III, de la Petnic, și crucile cu formă de inimă, de la Ticvanul Mare, întâlnite numai în această parte de țară. Felul cum sunt dispuse pe vertical, elementele care compun monumentul funerar par a ne prezenta o cronică a istoriei Banatului. Scrierea chirilică și crucea în formă de treflă bizantină în partea de sus, sunt dovada continuității și statorniciei în credința ortodoxă apostolică, cea care a fost în istorie un scut de păstrare a identității naționale românești. Influența artei apusene, în perioada de ocupație

habsburgică și austro-ungară, este reprezentată prin forma inimii sculptată în piatră, devenind simbolul legăturii sufletești permanente dintre cei vii și cei adormiți. Nu a fost uitată nici *piatra voievodală de hotar*, sec. XIV-XV, adusă de la Sichevița, județul Caraș-Severin. Așa cum se poate vedea, pe această piatră este inscripționat textul: „Eu, Mircea Voievod” și se referă la faptul că până în acea localitate bănățeană s-au întins ținuturile deținute de Mircea cel Bătrân (1386 - 1418), ținuturi care alcătuiau Banatul de Severin.

b). Galeria icoanelor pe sticlă

Icoanele pe sticlă din colecția muzeului vorbesc despre un adânc de suflet românesc, poate mai ferm și mai limpezit decât altunde la noi. De altfel, pictura țărănească pe sticlă reprezintă cel mai important document etnografic, plastic, care reflectă lumea spirituală, trăirea sinceră și credința ortodoxă a țaranului român din Ardeal, asemeni unor doine sau colinde pictate.

Cercetând cele 52 de icoane din colecție se poate remarca prezența a două categorii de icoane pe sticlă: prima este cea a icoanelor pictate în Ardeal, la Nicula sau în alte centre de pictură transilvăneană, iar a doua categorie este cea a

icoanelor pictate în Banat, atribuite unor meșteri români. Formatul icoanelor bănățene este mai mare decât al celor ardelenesti. Icoanele pe sticlă din Banat fac legătura între cele realizate în centrele transilvănene și cele sârbești, prezentând asemănări și deosebiri, dar păstrându-și anumite trăsături proprii. Pentru cele două categorii de icoane, amintite, temele sunt religioase, cu referiri la aspectele vieții reale, inspirate din mediul înconjurător și din viața de toate zilele, cum ar fi chenarele geometrice, elemente de arhitectură folosite la casele și bisericile din lemn, motive florale stilizate, frunze, flori, liber dispuse și de un efect decorativ încântător. Temele spre care se orientau iconarii de la sate cuprindeau în general Sfinți protectori ai muncii câmpului, sănătății și bunurilor, dar mai ales scene din viața Mântuitorului și a Maicii Domnului. Există așadar o simpatie pentru anumiți Sfinți, simpatie care se baza și pe evlavie, dar și pe anumite necesități legate de viața cotidiană specifică țaranului. Astfel, fiecare Sfânt a dobândit o anumită semnificație: Sfântul Nicolae era considerat aducător de bunăstare, ocrotitorul și îngrijitorul fetelor sărace, Sfântul Gheorghe, apărătorul vitelor și recoltelor, Sfântul Haralambie, apărătorul de boli și în special de ciumă și holeră. Icoana cu Sfântul Ilie, apărătorul recoltelor, apărătorul de trănete, stăpânul norilor, era foarte apreciată în mediul țărănesc, căci Sfântul Ilie simboliza acea forță care aducea ploaia atât de necesară unei populații de agricultori. Dintre icoanele reprezentând pe Mântuitorul, cele mai răspândite sunt cele cu *Hristos și vița de vie*. Inspirată din alegoria evanghelică a „viței de vie”, icoana numită și „*Teascul mistic*”, simbol al Împărtășaniei, îl înfățișează pe Iisus Hristos ca rădăcină și tulpină a viței de vie din care provine vinul-Sângele Sfintei Împărtășanii. Urmează apoi Prăznicarele: *Botezul, Iisus Împărat, Răstignirea, Cina, Punerea în mormânt, Învierea, Înălțarea la cer, Intrarea în Ierusalim, Nașterea, Iisus în Ghetsimani*.

Icoanele reprezentând pe Maica Domnului au următoarele tematici: *Maica Domnului cu Pruncul în brațe, Maica Domnului Împărăteasă, Încoronarea Maicii Domnului, Maica Domnului îndurerată lângă Iisus răstignit*, aceasta fiind icoana cea mai apropiată, prin comuniunea de

suferință și sprijinul spiritual, de condițiile grele de viață ale țăranilor români. Alte teme des întâlnite sunt: *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril, Masa Raiului, Sfinții Trei Ierarhi, Sfinții Petru și Pavel, Sfânta Treime*.

În tematica icoanelor bănățene apar cu mare frecvență Sfântul Nicolae și Sfânta Parascheva, ca protectori ai caselor și bisericilor. Culorile tricolor sunt folosite pe scară largă în aceste icoane, reflectând lupta și dorința românilor din Banat pentru emanciparea culturală și națională. O categorie foarte importantă și comună în pictura pe sticlă a Banatului și a Transilvaniei sunt Sfinții militari (Gheorghe, Dimitrie, Mihail). Toate icoanele din colecție, ce înfățișează Sfinți militari, provin din sudul Banatului, din zona care, până în a doua jumătate a veacului XIX, a fost inclusă în regimental de graniță româno-bănățean. Sfântul Arhanghel Mihail devine un purtător al unei istorii, reprezentând lupta binelui împotriva răului, prin integrarea elementelor decorative locale în pictură. În icoană, el ține în mâna dreaptă sabia dreptății, iar în stânga, balanța dreptății, ca semne ale puterii și discernământului spiritual primite de la Dumnezeu. Sfântul Mucenic Gheorghe, reprezentat în icoană omorând balaurul, devine și el purtătorul unei istorii trăite de români. El este exponentul unui anumit mod de viață al țăranului român, modul lui de a vedea, de a trăi și de a reprezenta frumosul, binele și răul, și de a se raporta la Sfinții și martirii credinței. Sfântul Gheorghe este un simbol al idealului de luptă, biruință, libertate și unitate pentru toți românii însuflați de aceeași dorință a unității de neam și credință. Acest ideal al românilor se oglindește în arta pictării icoanelor pe sticlă, singura care-i oferea libertatea de exprimare sub o formă artistică.

Icoanele pictate pe sticlă în provinciile românești aflate sub Imperiul Austro-Ungar sunt exemple de unitate a credinței, a limbii și culturii românești. Acestea fac parte din patrimoniul național care trebuie cunoscut și promovat. Legătura și asemănările dintre icoanele pictate din Transilvania și Banat în secolul al XIX-lea, subliniază realitatea unei istorii comune, dorința pentru o identitate comună și pentru emancipare culturală și națională.

c). **Galeria icoanelor pe lemn** prezintă un interes tot mai mare pentru toți vizitatorii, și în special pentru cei care vin din afara țării, provenind din alte medii culturale și confesionale. Acest interes în creștere a permis multora să redescopere semnificația și rolul icoanei în viață și cultul Bisericii și să găsească un suport de rugăciune adaptat sensibilității lor spirituale. În spațiul muzeului, vizitatorii pătrund în taina icoanelor, descoperind că semnificația profundă a icoanei este aceea de *loc de întâlnire*, care îl pune pe credincios în comuniune cu Dumnezeu.

Înțeleg tot mai limpede că icoanele nu sunt nici mostre ale vechiului stil bizantin și nu sunt nici o invitație la idolatrie. Icoana este o formă de artă, dar în înțelesul de artă sacră, atât în ceea ce privește rostul ei, cât și modul de realizare. Icoanele expuse în muzeu provin din mănăstirile și bisericile din Banat și sunt profund legate, timp de secole, de credința și viața liturgică a credincioșilor români din această parte de țară. Este adevărat, icoanele pot fi creații ale unor pictori renumiți, iar altele foarte simple, chiar naive uneori, însă ele oglesc aceeași credință simplă, curată și transmit aceeași prezență a lui

Dumnezeu. Chiar dacă existau icoane pictate cu mai multă măiestrie în alte părți, icoanele bănățene se împleteau strâns cu istoria trăită de credincioși, cu credința, cu nădejile, bucuriile și durerile lor. Icoana rămâne o componentă esențială a spiritualității românești, dar și o importantă sursă de informare istorică. Pentru multe comunități românești, icoanele constituie aproape singurele dovezi de existență, de statornicie în timp și spațiu, în credință, care au rezistat tuturor încercărilor și vitregiilor vremii.

Banatul, alături de celelalte provincii românești, și-a adus o importantă contribuție în arta culturii naționale, iar prin lucrările unor talentați pictori, s-a afirmat și pe plan european. Opere de artă călătoare, icoanele au circulat în decursul timpului, odată cu meșterii, de la o provincie la alta și de la o țară la alta. De reținut faptul că, Banatul își are personalitatea lui bine definită, prezentând în același timp două aspecte: unul tradițional, care se leagă de pictura din Țara Românească și în special Oltenia, iar celălalt aspect inovator înrâurit de barocul austriac, care aici, în Banat, dobândește forme locale.

În Banat, așadar vor lucra zugravi localnici sau veniți din Oltenia, împreună cu meșteri de origine sârbă care circulau în această zonă. Stilul lor este însă înrudit. Și aici ca și în celelalte părți ale Transilvaniei suntem în fața unor interpretări multiple. Spre deosebire de celelalte părți ale Transilvaniei, paralel cu pictura tradițională de stil bizantin, în Banat există puternice înrâuriri baroce, datorită contactului zugravilor cu mediul artistic ucrainean și vienez.

În colecția Muzeului Catedralei se află expuse numeroase icoane pe lemn din secolul XVII-XIX semnate sau atribuite unor renumiți pictori bănățeni: George Diaconovici, Nedelcu Popovici, Ștefan Popovici, Gheorghe Gherdanovici, Lazăr Gherdanovici, Danciu Lepovici, Stan Zugravul, Ștefan Tenetchi, Stancu Raicu, Radu Lazarevici, Constantin din Coritza, Teodor Zugravul, Ioan Zaicu, Dimitrie Turcu etc.

Alături de icoanele atribuite unor cunoscuți pictori din Banat sau din altă parte, în colecție se află și icoane cu autor necunoscut, unele respectând tradiția bizantină a artei românești, iar altele purtând influențe vădite ale artei apusene și ale stilului baroc; în total însumând 400 de icoane cu autor cunoscut și necunoscut.

De o deosebită frumusețe sunt icoanele care aparțin artei vechi românești, de factură postbizantină, oglindind influențele și legăturile dintotdeauna ale Banatului cu Țările Românești pe acest tărâm cultural-artistic. Se remarcă grupul icoanelor cu influențe ale artei tradiționale românești din zona Vâlcea-Tismana sau ale școlii brâncovenești, cu o compoziție simplă, caldă ce impresionează prin cromatism și expresia feței. Aici se înscriu icoanele care provin de la bisericile din Cerna, Ferendia, Rueni, Cliciova, Gherman, Lăpușnic, Macoviște sau ușile împărătești de la Duboz și Macoviște. În aceste icoane chipul sfinților se detașează monumental, fie de pe un fond simplu cu diferite tonuri de albastru și cărămiziu roșiatic, fie de pe unul albastru și verde înstelat sau orange, roșu-roz înstelat cu stelute albe sau albe și ocru. Fețele Sfinților sunt luminoase, rotunjite, pleoapele conturate cu vermillon, simbolizând ochiul lăuntric (Luca, II, 34-36), plin de lumina harului Duhului Sfânt, revărsându-se pe chipul sfinților și făcând

din trupurile lor „templu al Duhului Sfânt” (I Cor 6,19). Icoanele au o puternică încărcătură duhovnicească. Bucuria Învierii în care trăiesc Sfinții și care se oglindește pe chipul lor, prin culoare, se revarsă mângâietor, asemeni unei raze de lumină, în sufletele celor care contemplă icoanele prin rugăciune curată. În icoanele care provin de la bisericele din Ferendia, Macoviște și Cerna, Maica Domnului, Sfântul Nicolae și Sfânta Parascheva sunt înfățișați cu o ținută voievodală, pe tron sau în picioare, cu veșminte alese și purtând coroană bizantină, asemeni domnitorilor Valahiei, adevărați ocrotitori și apărători ai românilor în momentele de grea încercare din Istoria neamului și a Bisericii noastre.

O altă icoană veche din muzeu, ce se încadrează viziunii iconografiei tradiționale de factură postbizantină, cu un limbaj stilistic arhaic, este icoana realizată pe lemn, care-l înfățișează pe Arhanghelul Mihail, cu un chip luminos, pe un fond verde înstelat, datată secolul al XVIII-lea, provenind de la biserica din Cârnecea. Acesteia i se adaugă și icoana Maicii Domnului de la Cârnecea cu același fond verde înstelat, în care Maica Domnului este redată în manieră voievodală, asemănătoare celei de la mănăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân. Pe capul Maicii Domnului pictorul a așezat emblematic coroana domnitorului Valahiei, conferindu-i, potrivit unei legende locale, titlul de „Ocrotitoarea Valahiei”, Valahia fiind considerată „Grădina Maicii Domnului”, cu nestematele flori sub chipul bisericilor și mănăstirilor ridicate de

Voievozii români, ca bastioane ale credinței și ale neamului românesc.

d). Manuscrise vechi, tipărituri și obiecte vechi bisericești

Aceeași grijă pentru icoane au manifestat-o și față de cartea veche a Bisericii care i-a unit pe români, dincolo de granițele străine și nedrepte puse între ei. Cartea Bisericii a vegheat veacuri întregi la păstrarea credinței, limbii și unității culturale și spirituale. Cărțile colecției provin din principalele centre tipografice românești active în secolele XVII, XVIII și XIX: Iași, București, Snagov, Buzău, Târgoviște, Râmnic, Alba Iulia, Govora, Mănăstirea Dealu, Neamț, Brașov, Sibiu, Blaj. La acestea se adaugă și cel de la Viena, a cărui secție chirilică a continuat să funcționeze din 1795 la Buda, unde s-au afirmat în calitate de cenzori, principalii reprezentanți ai iluminismului românesc: Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior.

Prin cartea tipărită avea să se desăvârșească limba literară, să fie afirmată și întărită conștiința națională. Unitatea spirituală a poporului

nostru, specificul ei s-au păstrat datorită cărții și circulației ei neîntrerupte. După scrierea lapidară (pe piatră), manuscrisele reprezintă a doua formă de scriere pe teritoriul patriei noastre. Începând cu secolul XI, ea s-a aplicat pe pergament și hârtie, materiale importate din Cehia, Austria și Polonia. În colecția muzeului sunt 8 manuscrise, din care două sunt în limba slavonă, iar 6 în limba română cu litere chirilice, toate datând din secolele XVII-XVIII. O singură Evangheliie slavonă manuscris este din veacul al XIV-lea, scrisă caligrafic pe pergament din piele de miel, de o deosebită valoare artistică și culturală.

Colecția muzeului cuprinde un important fond de carte, însumând un număr de 2000 de volume, din care 140 de exemplare de carte veche bisericească sunt expuse în expoziția permanentă a muzeului.

Acestea sunt în principal cărți de cult (Ceaslov-Book of hours, Acatistier, Molitvelnic, Octoih, Triod, Penticostar, Evangheliie, Liturghier, Apostol, Cazanie, Antologhion, Minei, Psaltire, Biblie etc.), cărți cu conținut filologic, istoric, juridic, moral. Între acestea se evidențiază câteva cărți fundamentale ale culturii românești care au contribuit la afirmarea originii latine a limbii și poporului român de pe cuprinsul vechii Dacii; la întărirea și afirmarea unității de limbă și a unității naționale; la formarea limbii române unitare, înțeleasă și vorbită de toți românii: *Pravila de la Govora* (1640), *Cazania lui Varlaam* (1643), *Noul Testament de la Bălgrad* (1648), *Pravila cea Mare sau Îndreptarea Legii* (1652, Târgoviște), *Evangheliia de la București din 1682*, *Biblia de la București din 1688*, *Biblia de la Blaj din 1795*, *Biblia de la Buzău* (1854-1856), *Biblia de la Sibiu* (1858) realizată de mitropolitul Andrei Șaguna etc.

Obiectele de cult din colecția muzeală, confecționate în ateliere românești sau din străinătate sunt mărturii ale unei vieți liturgice, euharistice vii a înaintașilor noștri. Mărturii de necontestat pentru faptul că Biserica era centrul vieții spirituale a satului românesc, iar Liturghia Bisericii a fost și a rămas sufletul vieții unei comunități.

Prin toate exponatele sale, Muzeul de artă bisericească veche al Mitropoliei Banatului rămâne comoara de artă bisericească și istorie vie românească, temelia spirituală a Catedralei Ortodoxe Mitropolitane - la rândul ei, o realizare de excepție, cu un stil arhitectural unic, un simbol de unitate culturală și națională a românilor de după anul 1918.

CATEDRALA ORTODOXĂ A BĂNĂȚENILOR, LA 75 DE ANI DE LA TÂRNOSIRE

Diacon dr. Răzvan Emanuel Fibișan

Catedrala ortodoxă a românilor timișoreni, cu hramul „Sfinții Trei Ierarhi”, a împlinit la 6 octombrie 2021, 75 de ani de la sfințire. „Monumentul material și spiritual, falnic și impunător, de la marginile apusene ale României Mari, înaintea căruia să se plece, cu smerenie, nu numai românii, ci și fiii națiunilor de altă limbă și altă lege” (după cum era precizat în procesul-verbal, din 19 Decembrie 1920, al ședinței comitetului de inițiativă pentru organizarea planificată, etapizată, a vieții bisericești a ortodocșilor timișoreni¹), după mulți ani de frământări și eforturi conjugate, s-a concretizat începând cu data de 16 Martie 1936², când încep lucrările de săpături pentru noul așezământ bisericesc din zona centrală a cetății Timișoarei. După finalizarea fundației, la 20 Decembrie 1936, Preasfințitul Părinte dr. Andrei Magieru, Episcopul Aradului, în prezența reprezentanților tuturor autorităților civile și militare, a sfințit piatra de temelie, așezând în acel perimetru, conform tradiției Bisericii Ortodoxe, o cruce de lemn și un act comemorativ³.

La aproximativ patru ani (9 Iulie 1940), când s-a făcut recepția definitivă a lucrărilor de construcție, catedrala a devenit, datorită siluetei elansate, frumuseții arhitectonice, melanjului de stiluri și ornamentelor corespunzătoare stilului moldovenesc, care reprezintă o fericită sinteză între stilul gotic și cel bizantin, inconfundabilă în întreg spațiul românesc și, totodată, una dintre cele mai cunoscute peceti de imagine ce a marcat urbea de pe Bega, putând fi văzută de la mulți kilometri din afara localității.

La edificarea și înfrumusețarea monumentalului lăcaș de cult din capitala Banatului și-au adus contribuția oficialități, avocați, doctori, ingineri, clerici, oameni de cultură, toți fiind, nu numai implicați, cu trup și suflet, în acest măreț ideal al românilor ortodocși timișoreni, ci și conștienți de faptul că, un asemenea altar de credință înălțat la Timișoara va încheia comunitatea din centrul orașului, iar viața românească va câștiga un important factor moral, cultural și național⁴.

După cel de-al Doilea Război Mondial și după îndelungate sacrificii, zelul credincioșilor timișoreni a fost răsplătit. În Duminica din 6 Octombrie 1946, după 11 zile de la recepția lucrărilor de pictură în tehnica: frescă, tempera și ulei (25 Septembrie 1946), cel mai mare edificiu religios, de la acea vreme, din România a îmbrăcat

¹ A se vedea Procesul-verbal, luat în ședința de constituire a comitetului de inițiativă pentru înființarea unei parohii greco-ortodoxe române în Timișoara-Cetate, în Pr. dr. Ioan Bude, *Din istoricul parohiilor ortodoxe române timișorene*, Editura Învierea, Timișoara, 2007, pp. 31-37.

² Cf. *Cronicii Parohiei Ortodoxe Române din Timișoara-Cetate de la înființare ca unitate de sine stătătoare (27 Martie 1921) până la 1 Iulie 1962*, în Pr. dr. Ioan Bude, *Din istoricul parohiilor ortodoxe române timișorene*, p. 196.

³ I. D. Suci, Doina Niculescu, Viorel Gheorghe Țigu, *Catedrala Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1979, p. 68.

⁴ Cf. Procesul-verbal, luat în ședința de constituire a comitetului de inițiativă pentru înființarea unei parohii greco-ortodoxe române în Timișoara-Cetate, în Pr. dr. Ioan Bude, *Din istoricul parohiilor ortodoxe române timișorene*, p. 32.

veșmântul sfințeniei, fiind, astfel, redat cultului pentru care a fost destinat.

Târnosirea monumentalei catedrale a Timișoarei, simbolul ortodoxiei bănățene, la care au fost martori mii de credincioși⁵, a reprezentat un moment istoric național, în deplinătatea sensului. O frescă a vieții bisericești ortodoxe din Banat o reprezintă filele de cronică de la acea vreme, care reflectă solemnitatea evenimentului. Iată câteva spicui din săptămânalul „Biserica Bănățeană”, Organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Timișoarei, referitoare la descrierea momentului:

„Monumentala Catedrală, Sionul credinței bănățene, ce-și înalță maiestuos turele spre cerul azuriu, se pregătea pentru ziua cea mare, 6 Octombrie, cu solemnitatea sfințirii ei. O zi frumoasă de toamnă. Cerul se limpezește și îmbie, o atmosferă proprie pentru meditație.

Încă din zorii zilei, o mulțime imensă de credincioși, veniți din toate unghiurile Banatului la praznicul Ortodoxiei bănățene, se îndreaptă spre catedrală. Preoții, parte mare, îmbrăcați în odăjdii, în număr de vreo 400, veniți din Eparhie și din alte părți, se încolonează în procesiune, pentru a aduce de la reședința episcopescă pe Înălții Chiriarhi. Superba simfonie a clopotelor se revarsă ca o rugăciune sfântă. La orele 9:00, sfânta litie aduce pe Înălții Ierarhi: Î. P. Sf. Patriarh Nicodim [Munteanu], Î. P. Sf. Mitropolit Nicolae [Bălan] al Ardealului și pe PP. SS. Episcopi: Vasile [Lazarescu] al Timișorii, Andrei [Magieru] al Aradului, Nicolae [Colan] al Clujului, Nicolae [Popovici] al Orăzii [Oradiei] și Veniamin [Nistor] al Caransebeșului.

Procesiunea pornește în ritmul dangătelor de clopote și în acorduri de tropare. Mulțimea îngenunche primind binecuvântarea Î. P. Sf. Sale Patriarhul României. Sosind în fața Catedralei, soborul Înălților Arhieriei, preoțimea și credincioșii așteaptă sosirea Majestății Sale. (...) Îmbrăcat în uniformă aviației, tânărul nostru Rege pășește în fața Î. P. Sf. Patriarh Nicodim, sărutând crucea și Evanghelia. Impozantul cortegiu, având în frunte, sub baldachin pe M. Sa Regele, pe Î. P. Sf. Patriarh Nicodim face apoi obișnuita înconjurare a Catedralei. După terminarea înconjurării, cortegiul intră în Catedrală. M. Sa Regele trece pe solee în tronul regal...

Lumea se revarsă pe toate intrările în biserică, pentru a asista la ceremonialul sfințirii. P. Sf. nostru Episcop Vasile citește actul comemorativ al sfințirii, pe care îl semnează M. Sa Regele Mihai I, Î. P. Sf. Patriarh Nicodim, Î. P. Sf. Mitropolit Nicolae și PP. SS. Episcopi Vasile al Timișorii, Andrei al Aradului, Nicolae al Clujului, Nicolae al Orăzii și Veniamin al Caransebeșului.

Urmează apoi ritualul sfințirii altarului, cu așezarea sfintelor moaște. M. Sa Regele Mihai I, îmbrăcat în veșmântul ritual și Î. P. Sf. Patriarh iau parte activă la sfințire, ungând cu Sf. Mir zidurile bisericii. În timpul sfințirii, Corala Banatului și Corul Catedralei cântă bucăți religioase.

⁵ I. D. Suci, *Monografia Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1977, p. 234.

Din toate satele din jur și chiar de la depărtări, țărani în frumoase costume naționale, au ținut să ia parte, în număr impunător, la praznicul Ortodoxiei românești, care s-a desfășurat în cadrul unor festivități impresionante. Mulți credincioși din provincie au adus prinos, cu gând de adâncă închinare și credință cucernică, prescuri ca, din truda lor, să se scoată Sf. Agneț la solemnitățile sfințirii. Ce splendidă conglăsuire de credință și omagii pioase aduse Celui Preaînalt! În timp ce Regele Țării se pleacă în fața Tronului divin, Poporul dreptcredincios aduce în fața Altarului primițiile sale în semn de mulțumire pentru rodul binecuvântat.

Solemnitatea sfințirii Catedralei noastre, sanctuar al românismului la frontiera de Vest, a fost, cu drept cuvânt, o înălțătoare manifestare a Ortodoxiei românești din Banat”⁶.

Este apriat faptul că, după consolidarea spiritualității creștin-ortodoxe odată cu reînființarea vechii Episcopii a Timișoarei – 8 Octombrie 1939 – (un adevărat bastion al creștinătății răsăritene la granița de Vest a României; un principiu de coeziune, de autoritate și de unitate⁷, dar și un factor important pentru

românizarea orașului Timișoara⁸), dar și după înființarea, prin Decretul – Lege Regal 660 din 30 Decembrie 1944, a unei universități timișorene – Universitatea de Vest – abilitată să ofere programe de studii în domeniile Drept, Litere, Filosofie, Științe, Medicină Umană, Medicină Veterinară, Farmacie și Teologie, sfințirea Catedralei din capitala Banatului a reprezentat cea de-a treia etapă în desăvârșirea spirituală a românilor ortodocși bănățeni.

La 75 de ani de la sfințirea acestui altar al credinței strămoșești, inclus în lista monumentelor istorice din România, clerul și poporul dreptcredincios au adus prinos de recunoștință ctitorilor și tuturor binefăcătorilor Catedralei bănățenilor. Astfel, în Duminica a XX-a după Rusalii, credincioșii timișoreni au venit în număr impresionant la Catedrala mitropolitană „Sfinții Trei Ierarhi”, pentru a fi în duh de rugăciune cu clericii și Întâistătătorul Mitropoliei Banatului, la Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie. La finalul sinaxei euharistice a fost săvârșită Slujba Parastasului pentru ctitorii monumentalului lăcaș de cult ce străjuiește întreaga cetate a Timișoarei.

După otpustul slujbei, Părintele Mitropolit Ioan a amintit, în cuvântul său, de contribuția ctitorilor la edificarea acestui monument emblematic, lucrare începută sub purtarea de grijă a protopopului Patrachie Țiucra și continuată sub păstorirea episcopului / mitropolitului Vasile Lazarescu, precum și de răstimpul ce s-a scurs de la înfăptuirea acestui eveniment marcant din istoria eparhiei de la brazda de Vest a țării.

⁶ „Biserica Bănățeană”, Anul VII, nr. 41-42, 13 Octombrie 1946, pp. 1-5.

⁷ Cf. Vasile Bogdan, *Sever Bocu, un destin zbuciumat*, Editura Augusta, Timișoara, 1999, p. 227.

⁸ Cf. Cererii din 29 Decembrie 1925, înaintate de Emanuil Ungureanu către ministrul cultelor, păstrată, în copie, în APÖRTC, cu titlul de *Document nr. 55*, în Pr. dr. Ioan Bude, *Din istoricul parohiilor ortodoxe române timișorene*, p. 113; Pr. dr. Ioan Bude, *Emanuil Ungurianu. Prinos de cinstire și neuitare*, Editura Învierea, Timișoara, 2009, p. 79.

VETERANUL NONAGENAR NICOLAE PAVEL STREIAN, CETĂȚEAN DE ONOARE AL LUGOJULUI

Preot dr. Emanuel Gafița

În cadrul unei ceremonii solemne, organizată Joi, 21 Octombrie 2021, la Teatrul municipal Traian Grozăvescu din Lugoj, veteranului Nicolae Pavel Streian, în vârstă de 97 de ani, i s-a înmănat titlul de cetățean de onoare al orașului de pe Timiș.

Acesta s-a născut la 4 ianuarie 1924, la poalele Munților Poiana Ruscă, mai exact în Gladna Română, într-o familie de țărani. După Școala Normală de învățători din Caransebeș (1937-1945), absolvită ca șef de promoție, rămâne pedagog la școala amintită, apoi între 1945 și 1949, urmează cursurile Academiei Teologice din Caransebeș. Avea să studieze și la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj (1949-1953), unde se instruieste în științele matematice.

Nicolae Streian este participant al luptelor de la Păuliș, din anul 1944. Caracterizează războiul spunând: „A fost greu... treceau gloanețe și suierau... dar Dumnezeu m-a ferit și iată trăiesc și astăzi... Am luptat cu deviza: Nici pe aici nu se trece!”.

În 1949 se căsătorește cu tânăra Tațiana Noaghea (rudenie a Episcopului Iosif Traian Badescu al Caransebeșului) și se stabilesc la Lugoj, ambii profesori, maeștri ai cifrelor și formelor geometrice - profesori de matematică.

S-a remarcat printr-o vastă activitate desfășurată în slujba comunității lugojene, activând timp de 35 de ani ca profesor de matematică la Liceul „Coriolan Brediceanu”, Liceul „Iulia Hasdeu”, Școala Generală Nr. 5 și Școala Generală Nr. 2. Mărturisește că, viața cumpătată și echilibrată l-a ajutat să ajungă la o vârstă remarcabilă. Își petrece timpul citind, plimbându-se și luând parte la toate activitățile culturale ale Lugojului. Adeseori este prezent la lansări de carte, la serate de poezii, la concerte muzicale, dar și la biserică.

De asemenea, a fost distins cu titlurile de „Cetățean de Onoare al comunei Fârdea”, „Cetățean de onoare al satului natal Gladna Română” și „Cetățean de Onoare al localității Păuliș”, fiind și primul cetățean care a primit „Cheia Orașului Lugoj”. În anul 1995, pentru serviciile militare aduse statului român, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Nicolae Streian a fost decorat și de către președintele României, Emil Constantinescu, cu medalia „Crucea comemorativă a celui de-Al Doilea Război Mondial, 1941-1945”.

Veteranul de la Păuliș are o singură dorință: „Aș dori ca tinerii din ziua de astăzi - tineri cum eram și noi pe atunci, să înțeleagă că patriotismul nu este o valoare învechită...”.

Nicolae Pavel Streian, absolvent al Academiei Teologice din Caransebeș, este pilda unei generații care a suferit enorm și care astăzi e tot mai puțin înțeleasă.

UN MEMENTO LUMINOS

Profesor Carmen Oancea

Cred că este util ca, uneori, să facem o incursiune în memorie, pe care am putea s-o numim re-amintire. Și aceasta pentru că, după cum se știe, istoria nu a stocat numai evenimente, ci și destine individuale.

Asumându-ne această aserțiune, se cuvine, aşadar, să ne-o re-amintim pe doamna Olimpia Măriuță, un dascăl pe care timpul să-l situeze în lumina pe care a dăruit-o prin existența sa, tuturor. Alături de o strălucită carieră didactică de 62 de ani, a eludat încă din anii '80, absurdul unei lumi în care ateismul era propagat cu asiduitate, întreprinzând, alături de credincioșii din bisericele ortodoxe, acte de caritate. În plus, în acei ani, copiii acestor familii au beneficiat de ore de religie, ținute de preoții Firca și Forga,

chiar în Catedrala Mitropolitană, duminica, între orele 8 și 9:50. În pofida acelor vremuri tulburi, doamna Olimpia Măriuță a promovat atât în rândul elevilor, cât și al studenților pe care i-a avut în practica sa pedagogică, adevărata conduită a creștinului ortodox, nu ca pe o vină, ci ca pe un dar. Din 1993, a fost membră a Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe, filiala Timișoara.

În același an, la recomandarea vrednicului de pomenire Mitropolit Nicolae Corneanu, a preluat ore de religie la Liceul „Constantin Diaconovici-Loga” și apoi la Școala cu clasele I-VIII, „Take Ionescu”, din Timișoara. Sub imaginea unei apariții fragile, a fost și va rămâne întru veșnicie o ființă asumată în apărarea valorilor creștine. Zâmbetul ei luminos aproape că magnetiza: „Pe ușa clasei a intrat o doamnă profesoară micuță, în ochii căreia se putea citi bunătatea și credința. La glasul liniștit al dânzei, hărmălaia noastră a încetat și, încetul cu încetul, la cuvintele duioase și pline de umilință, s-au alăturat vocile noastre”, scria într-o lucrare fosta elevă, Octavia Crăciun. Pasiunea profesiei, alături de obiectivitatea științifică, se osmoza în sufletul ei, generând sentimente sau scoțând la iveală sentimente, poate adânc ascunse, din sufletele elevilor, indiferent de vârstă.

„Profesoara noastră încerca să ne dea din suflet tot ceea ce e mai bun și mai folositor pentru noi, pentru a crede în Dumnezeu.” – un alt fost elev, Manuel Denis Moț.

Ca dascăl-creștin, a făcut multe activități, acțiuni și fapte care și-au dovedit durabilitatea în timp; de exemplu, posibilitatea ca, în preajma sărbătorilor de Crăciun sau a sărbătorilor pascale, elevii și dascălii să se împărtășească în școală; cu binecuvântarea Mitropolitului Nicolae Corneanu, aducea în școală, pe parcursul semestrelor, 2-3 preoți, care le vorbeau elevilor, îi împărtășeau (atunci peste 700 de elevi și cadre didactice

beneficiau de Sfânta Împărtășanie). Pe unele eleve le lua cu dânsa, în fiecare duminică, la Catedrala Mitropolitană, iar la sfârșitul Sfintei Liturghii mergeau cu tasul printre credincioși. Împreună cu elevii și studenții, se făceau pachete, pe care le distribuiau familiilor nevoiașе.

O misiune de suflet și cu multă iubire, făcută de Doamna Olimpia, a fost susținerea de lecții în Penitenciarul din Timișoara. Privind în ochi oamenii „condamnați”, a adus în inimile lor nu doar iubirea Mântuitorului, ci și căldura gândurilor personale, empatia și răbdarea de a asculta și de a oferi o șansă prin credință. Prin intransigența profesională, dublată de o mare dragoste pentru oameni, doamna Olimpia Măriuță le-a oferit elevilor o educație complexă: lecții de viață, de artă și de iubire, care, o dată înțelese, le-au revelat tinerilor adevărata lor vocație: să fie liberi, cu fața spre Dumnezeu și nu cu fața spre cei care l-au crucificat. „Nu mi-o aduc aminte supărată, nici măcar încruntată. Era un model viu al lucrării iubirii

Mântuitorului Iisus Hristos în om. În bulgărele acela de om era un munte de iubire, ce te învăluia de fiecare dată când o întâlneai. Mie mi-a ordonat felul în care țin orele de Religie, cu început și final în rugăciune, cu modul calm și cald de adresare către elevi” – își amintește fostul student, Gabriel Mugurel Dragomir, acum profesor la Universitatea de Vest. Și azi, după 25 de ani, o mai vizitează pe cea care i-a fost mentor.

La cei 92 de ani, doamna Olimpia mai are încă puterea de a-i încuraja și sfătui pe cei care o solicită, fiind convinsă că dragostea are nevoie de cuvinte. Cu siguranță că cel mai frumos dar pe care l-a lăsat în amintirea celor care au cunoscut-o a fost cinstea ei sufletească și eleganța de a nu fi așteptat niciodată recunoștința celorlalți.

Omul și dascălul Olimpia Măriuță va rămâne o flacără vie, care ne-a întărit convingerea că Mântuitorul nostru, fiul lui Dumnezeu, este călăuza noastră prin timp, în acest popas vremelnice, pe care îl numim „viață”.

IDEAL CREȘTIN

Ce se-ntâmplă când vrei vile,
Sau când vrei să ai mulți bani?
Tragi ca robul ani de zile
Și le faci, dar tot nu ai.

Omule, trăiește clipa!
Aici totu-i trecător.
Nu-i al tău ce vezi cu ochii,
Al tău e-n interior.

Pune mâna-n piept o clipă,
Simte sufletul ce-l ai.
Și ce-ți spune el atunci,
Să știi că atâta ai!

Gol golul tu vii în lume,
Gol golul așa și pleci.
Dar atunci când pleci din lume
Doar cu sufletul te-alegi.

Ia aminte, dragă om,
Strânge-n el ce e mai bine!
Nu-l lăsa să fie gol
Și sărac, când moartea vine!

Ai nădejde-n Dumnezeu!
Nu clădi-n lume palate;
Clădește-le-n sufletul tău,
Cu iubire și cu fapte!

Hrana sufletului tău
Este sfânta rugăciune.
Hrănește-l când îi este greu
Și roagă-te și pentru lume!

Să nu fii un egoist!
Nu-ți da sufletul la iad.
Când îl vezi pe al tău frate
Căzut iarăși în păcat!

Roagă-te! Vindecă-i rana,
Cu iubire, răbdător;
Învăță-l ce e iubirea
Și că totu-i trecător!

Doar așa, tu, dragă om,
Poți să-l vezi pe Dumnezeu,
Să fii scrise în cartea vieții,
Să fii apărat de rău!

Teodora Olaru

SFÂNTĂ PARASCHEVA

Prea Sfântă Parascheva, veghează și ajută !...
De ani, sute de ani, ne ocrotești de Sus -
Trăim ciudate vremuri - Să spun?... Ce e de spus?!...
Simt cum dreptatea-n lume... e surdă și e mută.

Bătrânul Iași îți este locaș pentru odihnă ,
Și-n Sfântă Catedrală, sfințenie clădești -
Îți mulțumim, prea Sfântă, mereu ne ocrotești,
De-aici, din rece raclă... de Sus...din lumi cu tihnă.

Să-ți fie veșnicia cu pace și lumină
Și... din lumina ta, să zămislești altar,
Să simtă neamul tot, cum dăruiești cu har,
Speranță și credință și dragoste divină.

Putere dă-ne-n suflet și mintea luminează -
Ajută-ne ca răul să-l preschimbăm în bine -
Cu lumânări aprinse, mă-nchin, mă rog, la tine...
Prea Sfântă Parascheva , ajută și veghează.

Dr. Teona Scopos

VIZIUNEA, PLANIFICAREA STRATEGICĂ ȘI IMPACTUL CATEHEZEI PAROHIALE ȘI A LUCRULUI CU TINERII

În perioada 27-30 septembrie, a avut loc la Mănăstirea Caraiman cea de-a XIV-a ediție a Congresului Național *Hristos împărtășit copiilor*. La această întâlnire au fost delegați să participe din partea Arhiepiscopiei Timișoarei, preotul Nichifor Tănase, consilier la Sectorul Învățământ și activități cu tineretul, responsabil cu Biroul eparhial de catehizare a tineretului și din partea ISJ Timiș, profesor Daniela Buzatu, inspector pentru disciplina religie.

Tema întâlnirii a fost: *Intensificarea, creșterea calității și a impactului activității catehetice și a lucrului cu tinerii, la nivelul parohiei*. S-a urmărit identificarea a nu mai puțin de cinci direcții strategice sau priorități care să se transforme în propuneri pentru agenda națională a Biroul de catehizare a tineretului pe o perioadă de cinci ani, respective între 2021-2025. Aceste direcții strategice au fost următoarele: DS1 – Dezvoltarea și intensificarea intervențiilor/programeelor/resurselor de formare a cateheților; DS2 – Dezvoltarea și intensificarea abordării și adresării nevoilor specifice ale tinerilor; DS3 – Dezvoltarea și intensificarea abordării problematicii familiilor în

contextul catehezei parohiale; DS4 – Dezvoltarea capacității organizaționale a rețelei naționale a responsabililor cu cateheza și lucrul cu tinerii de la nivelul eparhiilor; DS5 – Sustenabilitatea activității de catehizare a tinerilor.

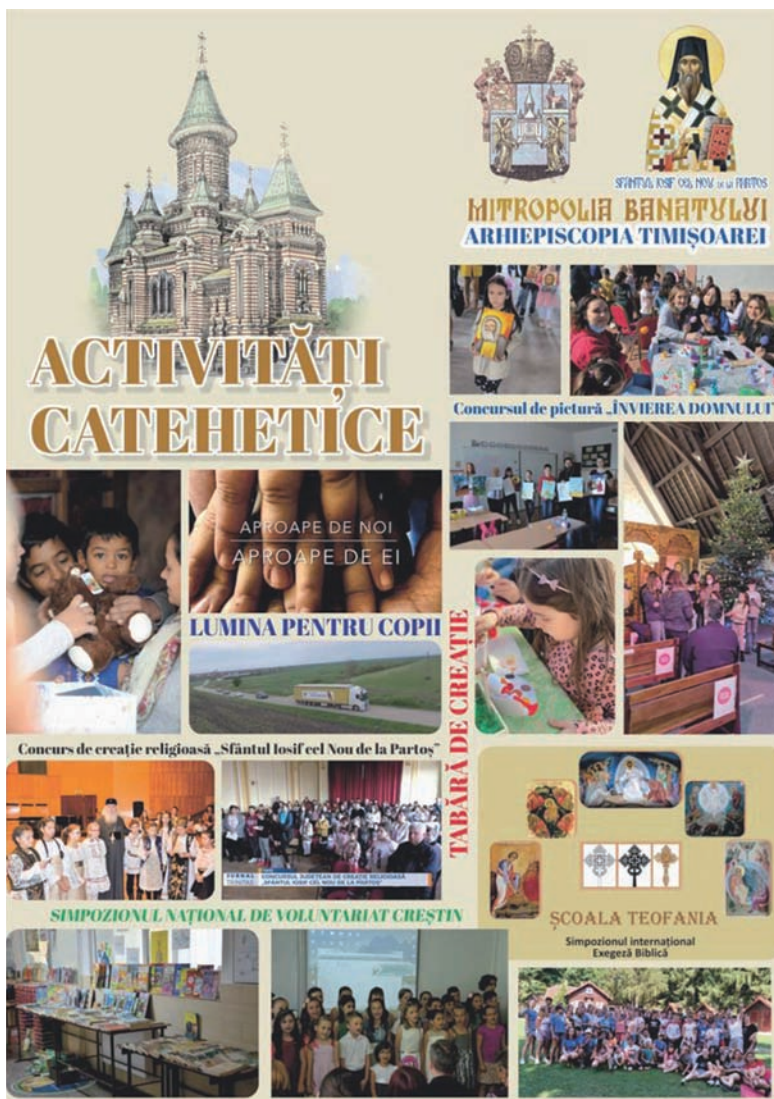
Lucrările congresului au fost deschise de către dr. Mihai Pavel, inspector patriarhal, coordonator al Biroului de catehizare a tineretului. Prezentarea aspectele organizatorice, a temei, a agendei și a obiectivelor întâlnirii a fost făcută de către diac. Constantin Andrei, inspector patriarhal. Directorul-coordonator al *Proiectelor Alege Școala!*, pr. dr. Florin Marica, ne-a vorbit despre „Parteneriatul Familie-Biserică-Școală” din cadrul acestor proiecte educaționale. A urmat o scurtă prelegere intitulată *Caracter, credință și mărturisire – repere imperative pentru impactul catehezei parohiale și a formării tinerilor* și susținută de către Pr. conf. univ. dr. Vasile Crețu, Facultatea de Teologie Ortodoxă *Justinian Patriarhul* din București. Din partea Ministerului Educației au fost prezenți la acest congres: conf. dr. Vasile Timiș, inspector general de religie, care a susținut un referat despre „*Orizontul și*

idealul în formarea tinerei generații” și Romeo Moșoiu, consilier al ministrului educației, care a prezentat o viziune elaborată despre „Colaborarea dintre Școală, Comunitate și Biserică în formarea pentru viață a tinerilor”.

Părintele consilier patriarhal Mihai Pavel a făcut o prezentare a propunerilor pentru viziunea, misiunea, valorile și direcțiile strategice ale Biroului de catehizare a tineretului pentru următorii ani „Viziunea, planificarea strategică și impactul catehezei parohiale și a lucrului cu tinerii”, după care a invitat toți participanții la lucrul pe 4 grupe care să elaboreze propuneri catehetice urmând cele 5 direcții strategice expuse la începutul întâlnirii. Grupele constituite și-au asumat următoarele denumiri: *Apostoli pentru Viitor, Slujitorii Bucuriei, Atleții de sub Cruce și Modern Family*.

La aceste evenimente au participat ca invitați pentru a oferi modele și resurse existente pentru formarea tinerilor, următoarele asociații: *Școala Familiei, Asociația Life Learning Education, Credo Impact, Impact pentru lucrul cu tinerii și Fundația Noi Orizonturi*. Au urmat prezentările celor mai de impact modele pentru cateheza parohială și lucrul cu tinerii din cadrul eparhiilor Patriarhiei Române. Din cadrul Arhiepiscopiei Timișoarei au fost prezentate următoarele proiecte: „*Inteligența Credinței*” (Centrul eparhial), „*Simpozion de Voluntariat creștin*” (ISJ Timiș), „*Bucuria comuniunii dintre Dumbrăvița și Champigny sur Marne – Franța*” (Parohia Dumbrăvița), „*Lumina pentru copii – campanie filantropică*” (Parohia Giroc) și Proiectul de cateheze premaritale – *Nuptialis* (Parohia Martirilor).

În final au avut loc și discuții privind Concursul Național Catehetic dedicat anului 2022, în vederea stabilirii unor obiective, liniilor directe pentru organizarea concursului național catehetic dedicat anului omagial 2022 declarat: *Anul omagial al rugăciunii în viața Bisericii și a creștinului și Anul comemorativ al*

sfinților isihasți Simeon Noul Teolog, Grigore Palama și Paisie de la Neamț.

În încheierea Congresului părintele Mihai Pavel a moderat prezentarea, prioritizarea și adoptarea inițiativelor propuse de gupele de lucru pentru fiecare direcție strategică, urmând ca acestea să fie cuprinse în agenda de lucru a proximei întâlniri a membrilor Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Menționăm că Arhiepiscopia Timișoarei, prin cei 24 de absolvenți cu diplomă ai cursului intensiv de *Lucrător de tineret*, a anticipat cu mult timp înainte această viziune bazată pe o planificarea strategică, ca misiune a Biroului de catehizare a tineretului pentru următorii ani, centrată pe direcțiile strategice și pe proiecte cultural-educative (aici reamintim cele 4 proiecte educaționale ale sectorului învățământ, aflate pe agendele culturale ale CJ Timiș și Primăriei Timișoarei).

AJUTOR ȘI BUCURIE PENTRU ELEVII DIN PAROHIA GHIRODA VECHĂ

În duminica a XXI -a după Rusalii, urmând îndemnul Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan de a fi alături de Școală și de elevii săi, după oficierea Sfintei Liturghii, în Parohia Ghiroda Veche, a avut loc o acțiune de sprijinire pentru 21 de elevi ai Școlii Gimnaziale Ghiroda. S-au împărțit articole de îmbrăcăminte, încălțăminte, ghiozdane și rechizite școlare, necesare desfășurării în bune condiții a actului educațional în anul școlar 2021 – 2022. Cu o îmbrățișare duhovnicească, copiii au primit și câte o Carte de Rugăciuni, care să le fie călăuză în fiecare zi.

După rugăciunile de mulțumire și binecuvântare a darurilor pregătite pentru

acești elevi, s-au adus mulțumiri și familiilor de credincioși, alături de familiile preoților din parohie, care s-au implicat, cu multă dragoste și bucurie, în această acțiune filantropică. De asemenea, s-a mulțumit și doamnei director Vîtu Oana, de la Școala Gimnazială Ghiroda, prezentă la acest eveniment, care, împreună cu cadrele didactice, au centralizat și transmis parohiei nevoile acestor elevi.

„Nădăduim că acești tineri vor fi și vor rămâne mlădițe vii și roditoare ale lui Hristos în tinda Bisericii, Care le va fi mereu alături. Bunul Dumnezeu să-i răsplătească pe toți cu Binecuvântarea și Harul Său!”, ne-a declarat părintele paroh Caius Andrașoni.

ACȚIUNE UMANITARĂ ÎN CĂTUNELE DIN MUNȚII CERNEI

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, și prin bunăvoința Preasfințitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, în ziua de vineri, 29 octombrie 2021, s-a desfășurat o

acțiune cu scop caritabil în cătunele Dobraia și Prisăcina, sate aparținătoare comunei Cornereva din județul Caraș – Severin.

Inițiativa acestei campanii a aparținut Asociației Centrului Ortodox din cadrul Parohiei

Ortodoxe Române „Adormirea Maicii Domnului” din Lugoj, reprezentată de preotul Cristian Cerbu- președintele asociației, în parteneriat cu Școala specială „Alexandru Roșca” din Lugoj, reprezentată de doamna Viorica Paraschiv - directorul acestei instituții. Ca voluntari au participat și cadre didactice ale școlii respective.

Ajutoarele oferite au constat în alimente neperisabile și îmbrăcăminte, necesare traiului zilnic, locuitorii acestor cătune fiind lipsiți de avantajele pe care le oferă unui trai obișnuit din vremurile noastre.

Ducerea la îndeplinire a acestei misiuni nu ar fi fost posibilă fără implicarea și ajutorul domnului Ion Talpeș, locuitor al satului Prisăcina și promotor turistic al zonei, care a pus la dispoziție două mașini de teren în vederea deplasării la domiciliul localnicilor.

„Emoțiile nu au întârziat să apară odată cu momentul în care am interacționat cu acei oameni simpli, majoritatea dintre ei fiind de

vârsta a treia, însă de o frumusețe la chip și la suflet cum rar am întâlnit. Greutățile, neajunsurile, dar și simplitatea vieții din trecut și din prezent, au constituit pentru noi o pildă vie despre ceea ce înseamnă armonia deplină cu natura și cu Dumnezeu. Mărturiile lor despre modul în care își duc povara anilor ne-au impresionat până la lacrimi, cuvintele „Dumnezeu”, „Domnul Iisus” sau „Maica Domnului” fiind mereu prezente pe buzele lor. Lumea în care se află și din care am făcut și noi parte preț de câteva ceasuri, nu este cea pe care o cunoaștem. Abia când am plecat și am coborât „la ale noastre” am realizat că am fost mai mult în cer decât pe pământ, unde am întâlnit oameni cu sufletele lipite de Dumnezeu.

De asemenea, am rămas profund impresionați de ospitalitatea de care au dat dovadă, fiind așteptați și primiți cu foarte multă bucurie în suflet. Cu toate neajunsurile și greutatea pe care le au, nu ne-au lăsat să ne întoarcem acasă fără să ne ofere, din agonisia lor, produse și merinde strânse pentru următoarele luni de iarnă când, odată cu venirea zăpezii, chipurile acestor oameni nu mai pot fi zărite de către nimeni, până la sosirea primăverii, când nămeții încep să se topească.

În itinerariul nostru am poposit și în bisericuța situată pe dealul de la Dobraia, unde am înălțat o rugăciune de mulțumire către Dumnezeu pentru frumoasa zi pe care ne-a dăruit-o, rugându-ne totodată și pentru sănătatea și ocrotirea localnicilor de aici”, a spus părintele Cristian Cerbu.

PREOTUL CONSTANTIN-RUSALIN PAVEL A TRECUT ÎN VEȘNICIE

Joi, 30 septembrie 2021, în ajunul praznicului „Acoperământului Maicii Domnului”, preotul pensionar iconom-stavrofor Constantin-Rusalin Pavel, în vârstă de 71 de ani, a trecut la cele veșnice, după o perioadă scurtă de grea suferință.

Părintele Constantin-Rusalin Pavel s-a născut în data de 22 mai 1950 în localitatea Recaș, județul Timiș, într-o familie de buni creștini. După ce a urmat cursurile școlii generale și liceale în Recaș, având dorința de a sluji lui Dumnezeu și semenilor, a urmat cursurile Institutului Teologic de Grad Universitar din Sibiu în perioada 1974-1978.

S-a căsătorit cu Adinela Todos care l-a sprijinit cu multă dragoste, vrednicie și devotament în toată slujirea preotească. Dumnezeu a binecuvântat căsătoria lor prin venirea pe lume a celor două fiice: Giorgiana-Cornelia și Amelia-Costinela.

În anul 1978 a fost hirotonit diacon, apoi preot de către Preasfințitul Timotei Sevciciu, pe seama parohiei Berliște, protopopiatul Oravița. În anul 1981 a fost transferat preot în parohia Saravale, în anul 1991 a fost transferat la parohia Peciu Nou, iar din anul 2004 a slujit în parohia Timișoara Zona Soarelui Sud, protopopiatul Timișoara.

Părintele Constantin-Rusalin Pavel a slujit cu dragoste, cu responsabilitate și conștiinciozitate Biserica și pe Dumnezeu pe care L-a iubit. S-a remarcat printr-o activitate deosebită în toate parohiile în care a activat, atât din puncte de vedere administrativ-gospodăresc, ridicând din temelie două biserici, în parohia Peciu Nou și în parohia Timișoara Zona Soarelui Sud, cât și din punct de vedere pastoral și misionar. A avut o dragoste aparte pentru tineri, pe care i-a apropiat de Biserică, spovedindu-i și împărtășindu-i cu Sfintele Taine, fiind și profesor de Religie la Liceul Teoretic din Peciu Nou timp de 11 ani.

Pentru activitatea deosebită în slujirea Bisericii lui Hristos, în data de 11 iunie 2000 primește distincția de iconom, iar în data de 6 decembrie 2009 primește distincția de iconom-stavrofor.

Slujba de priveghere a avut loc vineri, 1 octombrie 2021, de la orele 18.00 în biserica parohiei Timișoara Zona Soarelui Sud, iar slujba prohodului a fost oficiată sâmbătă, 2 octombrie a.c., de la orele 13.00, în același sfânt lăcaș.

Bunul Dumnezeu să aducă mângâiere familiei îndurerate, iar sufletul părintelui să-l așeze în Împărăția Sa cea cerească „unde nu este durere, nici întristare, ci viață fără de sfârșit!”

PĂRINTELE EMIL PAVEN S-A NĂSCUT ÎN ÎMPĂRĂȚIA IUBIRII NEMĂRGINITE

Luni, 11 octombrie 2021, preotul pensionar Emil Paven, în vârstă de 69 de ani și-a început călătoria spre Cer, după o perioadă de grea suferință.

Părintele Emil a văzut lumina zilei în data de 7 mai 1952, fiind fiul lui Traian și Sofia Paven din comuna Secaș. Având dorința de a sluji lui Dumnezeu și semenilor, și-a îndreptat pașii spre *Seminarul Teologic din Caransebeș* în perioada 1970-1975, după care a urmat cursurile *Institutului Teologic de Grad Universitar* din Sibiu între anii 1976-1980.

În data de 15 iulie 1979 cu binecuvântarea mitropolitului Nicolae Corneanu, pășește la Taina Sfintei Cununii împreună cu tânăra Silvia Filigian, doamna preoteasă, care îl va sprijini cu dragoste și devotament în slujirea preoțească. Familia părintelui Emil a fost binecuvântată de Dumnezeu prin venirea pe lume a celor trei copii: Elena-Diana, Emilia și Silviu-Dumitru și apoi prin venirea pe lume a nepoților Arsenie-Mihai și Rafael-Ioan.

În anul 1980 a fost hirotonit diacon, apoi preot de către Episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei Timotei Sevciciu, pe seama parohiei Bazoșu Nou, unde slujește până în anul 1990, când este transferat preot în parohia Recaș, protopopiatul Timișoara.

Pe durata întregii slujiri preoțești, părintele Emil Paven, a slujit cu dragoste, cu implicare și devotament, fiind întotdeauna la dispoziția credincioșilor pe care i-a păstorit. Timp de 41 de ani a desfășurat o activitate pastorală intensă, spovedind și împărtășind credincioșii cu Sfintele Taine, vizitând credincioșii la domiciliu, în special pe cei bolnavi, pe care îi mângâia în suferințele lor.

Era căutat de mulți credincioși din alte localități, care veneau pentru sfat și rugăciune. Fiind o persoană veselă, deschisă, cu mult tact pastoral, părinte Emil i-a apropiat de Biserică pe tinerii din parohie. A avut mulți ucenici care au urmat cursurile Seminarului Teologic și ale Facultății de Teologie, fiind acum slujitori ai sfintelor altare.

Alături de doamna preoteasă, părintele s-a îngrijit și de organizarea corului parohial, care a fost pregătit de către părintele profesor Nicolae Belean. Ani de-a rândul, în cadrul concertele de muzică bisericească la care participau coruri din mai multe parohii, în biserica din Recaș răsună „colindul sfânt și bun”, precum și alte piese religioase.

Nu pot fi trecute cu vederea realizările multiple în plan administrativ-gospodăresc ale părintelui Emil Paven în cele două parohii. În parohia Bazoșu Nou părintele s-a ocupat de refacerea turlei bisericii, precum și de renovarea casei parohiale. În parohia Recaș, cu ajutorul lui Dumnezeu și al credincioșilor, s-au întreprins mai multe lucrări: extinderea bisericii parohiale, renovarea exteriorului bisericii, ridicarea unui nou nivel la casa parohială, precum și ridicarea unei capele în cimitir. În ultima perioadă de timp a slujit în filia parohiei Izvin, la biserica din cadrul hergheliei Izvin, pe care a înzestrat-o cu cele necesare cultului și pe care a început să o renoveze.

Părintele Emil Paven și-a pus viața în slujba Bisericii, a fost un preot harnic, un preot iubit de

credincioși, propovăduind „cu timp și fără timp” (II Tim. 4, 2) Evanghelia lui Hristos, iar acum la plecarea din această lume poate spune asemenea Sfântului Apostol Pavel: „Lupta cea bună m-am luptat, călătoria am săvârșit, credința am păzit” (II Tim., 4, 7).

Spre pomenirea părintelui Emil Paven au fost săvârșite următoarele slujbe:

Marti, 12 octombrie de la orele 18.00, în biserica hergheliei Izvin, a fost oficiată slujba privegherii; Miercuri, 13 octombrie de la orele 10.00 a fost săvârșită Sfânta Liturghie, în același locaș de cult; Tot miercuri, 13 octombrie, de la orele 18.00, în biserica parohiei Recaș I a fost oficiată slujba privegherii, iar joi, 14 octombrie, de la ora 14.00, a avut loc slujba prohodului.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan, ostenitorii de la Centrul eparhial și de la oficiul protopopesc Timișoara II, și toți confrății preoți au transmis un cuvânt de condoleanțe și mângâiere familiei îndurerate, rugând pe Bunul Dumnezeu să așeze sufletul părintelui Emil în împărăția Sa, iar familiei mult încercate să-i aducă mângâiere!

Veșnică să-i fie pomenirea și amintirea din neam în neam!

PROFESOARA DE RELIGIE ANA USCA S-A ÎNVEȘNICIT

Duminică, 24 octombrie 2021, a plecat spre Împărăția Cerurilor Ana Usca, profesor de religie ortodoxă la Școala Gimnazială Nr. 25 din Timișoara.

Încă din anul 1995, doamna profesoară a răspuns cu dragoste chemării Mântuitorului Iisus Hristos și a transmis, prin cuvânt și faptă, Învățătura Sa. Cu mult tact pedagogic, cu dăruire și dragoste, a îndeplinit vocația îmbrățișată în urma absolvirii cursurilor Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității de Vest din Timișoara, în cadrul primei promoții de absolvenți ai facultății. A îndeplinit și funcția de director adjunct la Școala Gimnazială Nr.

25 din Timișoara, unde și-a desfășurat întreaga sa activitate didactică, până în toamna anului 2021, când s-a pensionat.

În calitate de profesor de religie ortodoxă a învățat și educat generații de elevi, prin exemplul personal, care au revenit, an de an, să aducă o floare și un gând de recunoștință doamnei profesoare. În calitate de diriginte a organizat și îndrumat elevii, în vederea finalizării clasei a VIII-a cu rezultate deosebite și a colaborat cu părinții în acest sens. În calitate de profesor metodist pentru disciplina religie a îndrumat, colaborat și oferit din vasta sa experiență didactică, tuturor celor care au susținut inspecții școlare pentru obținerea gradelor didactice în învățământ.

A inițiat numeroase activități specifice disciplinei religie, în cadrul cărora a reunit profesorii de religie ortodoxă din județul Timiș: Concursul Colinde și datini de Crăciun; Cursuri de formare; Organizarea activităților specifice disciplinei religie: Ziua Bibliei, serbări școlare, simpozioane dedicate elevilor și cadrelor didactice; Susținerea activităților metodico-științifice din cadrul cercurilor pedagogice; Inițierea de noi parteneriate specifice disciplinei religie.

În calitate de profesor pentru practică pedagogică a îndrumat generații de studenți care au deprins, în sala de clasă, tainele proiectării didactice. În calitate de director adjunct a inițiat proiecte și parteneriate care au oferit școlii imaginea unei unități de învățământ moderne și adaptată tuturor beneficiarilor educației.

Ne rugăm Bunului Dumnezeu să o primească în Împărăția Sa! O vom purta mereu în sufletele noastre, datorită sensibilității de care a dat dovadă și a sfatului plin de înțelepciune pe care l-a oferit tuturor, fiind un model demn de urmat pentru fiecare dintre noi.

Veșnică să-i fie pomenirea din neam în neam!

PROTOSINGHELUL IOV CREȚU A TRECUT LA DOMNUL

În dimineața sărbătorii Sfântul Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de mir, 26 octombrie 2021, părintele protosinghel Iov Crețu de la mănăstirea Săraca s-a mutat la Domnul.

Născut la data de 10 iunie 1957, în localitatea Rădești, județul Galați, din binecredincioșii părinți Ion și Ilenuța, viitorul monah a urmat clasele I – VIII la Școala gimnazială din localitatea Bursucani, același județ, apoi s-a înscris la Școala profesională Nr. 10 și la Liceul Industrial Nr. 2 din Timișoara.

Simțind chemarea pentru viața monahală, tânărul Iov s-a închinoviat în obștea străvechii mănăstiri „Schimbarea la Față” Săraca, Șemlacu Mic, protopopiatul Deta, unde, la data de 5 octombrie 1991, a fost tuns în monahism. Monah iubitor de rugăciune și de isihie, a fost hirotonit ierodiacon, la 10 noiembrie 1991, iar la 25 decembrie 1991, de praznicul „Nașterii Domnului”, a fost hirotonit întru ieromonah. Pentru slujirea sa jertfelnică și modul deosebit

în care și-a împlinit voturile monahale, la 24 ianuarie 2010, a fost hirotosit întru protosinghel.

În cele trei decenii de slujire, părintele Iov s-a remarcat ca duhovnic iscusit, înzestrat cu discernământ duhovnicesc, înțelept și smerit, fapt pentru care era căutat de foarte mulți credincioși, care i-au devenit, în timp, fii și fiice duhovnicești. Pe lângă slujirea pilduitoare la sfântul Altar, părintele Iov s-a ocupat în mănăstire și de „cele ale Martei”, ostenind, „din straja dimineții și până în noapte”, la ascultările din gospodăria așezământului monahal.

Slujba de înmormântare a părintelui Iov, după rânduiala înmormântării călugărilor, a avut loc Joi, 28 octombrie, la mănăstirea Săraca, fiind oficiată de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, și de un sobor de ieromonahi și preoți.

Veșnica lui pomenire, din neam în neam!

ACTUALITATEA EPARHIALĂ

HRAMUL MĂNĂSTIRII LUNCANII DE SUS

Vineri, 1 octombrie, de praznicul Acoperământului Maicii Domnului, mănăstirea Luncanii de Sus și-a serbat hramul. Sfânta Liturghie a fost săvârșită de mai mulți părinți slujitori, printre care părintele exarh arhim. Simeon Stana, părintele protopop Dorin Covaci și părintele profesor Marius Florescu. În cadrul sinaxei euharistice, părintele exarh a rostit un cuvânt de învățătură, în cadrul căruia a subliniat faptul că, orice sărbătoare închinată Maicii Domnului este o sărbătoare care celebrează evenimentul întrupării Fiului lui Dumnezeu. De asemenea, s-a evidențiat și faptul că, în Biserică, întotdeauna, sărbătorile se celebrează euharistic, având menirea de a ne face părtași întrupării lui Hristos.

La final, credincioșii, prezenți în număr mare la slujba de hram, au primit, din partea obștii monahale, pachete cu mâncare caldă.

Istoricul vetrei monahale

Mănăstirea cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului” Luncanii de Sus a fost înființată în anul 2001, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Nicolae, mai întâi ca schit. La 12 august 2001, Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, pe atunci Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, a pus piatra de temelie. Biserica, la fel ca întreg așezământul, a fost construită din lemn, impresionând prin dimensiunile sale. În 2003, lăcașul monahal a fost sfințit de către Preasfințitul Părinte Lucian. Între anii 2001–2006 s-au desfășurat mai multe lucrări de construcție. De asemenea, în 2015 a fost finalizat un nou corp administrativ. Tot în acel an, la 1 octombrie, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, a săvârșit slujba de sfințire a troiței, aflată la intrarea pe drumul ce urcă spre mănăstire, din drumul local Valea lui Liman – Luncanii de Jos. În această vatră monahală bănățeană s-a ostenit, în ultimii ani de viață, părintele arhimandrit Ieronim Stoican († 2011), cunoscut ca duhovnic iscusit atât pentru cei din cinul monahal, cât și pentru mireni.

ÎNTÂLNIRE DE CERC PASTORAL LA PAROHIA „ÎNVIEREA DOMNULUI” DIN LUGOJ

În Duminica a XIX-a după Rusalii, la parohia Lugoj „Învierea Domnului”, a avut loc ultima întâlnire a cercurilor misionare pastorale din anul 2021. Întrunirea a debutat în biserica

parohială, cu săvârșirea Vecerniei. Soborul slujitor a fost format din preotul paroh Nicolae Ciucure, preotul Aurel Andrieș de la parohia Jabăr și preotul Covaci Serioja de la parohia

Hodoș. Cateheza, bazată pe tematica Anului Omagial, a fost susținută de părintele Covaci Serioja.

La final, părintele protopop a mulțumit lui Dumnezeu pentru că anul acesta s-au desfășurat în bune condiții toate aceste întâlniri ale cercurilor pastoral-misionare, felicitând pe toți părinții implicați, parohiile gazde și pe toți credincioșii participanți. „A fost o bucurie deosebită și pentru credincioșii parohiei care au apreciat slujirea și cuvintele de învățătură rostite, dar s-au bucurat și pentru faptul că în biserica parohială s-au aflat atât de mulți slujitori ai altarelor”, a spus părintele protopop Ionuț Viorel Furdean.

În partea a doua a întâlnirii, preoții s-au retras la oficiul parohial, pentru a discuta diverse probleme administrative. Parohia Învierea

Domnului este a doua din Lugoj ca și număr de credincioși arondați, biserica fiind târnosită în data de 5 iulie 2009 de către Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române.

BINECUVÂNTARE ARHIEREASCĂ LA FILIA SĂCENI DIN PROTOPOPIATUL FĂGET

Duminică, 3 octombrie 2021, cu lumânări în mână și bucurie în suflet, credincioșii și fiii satului Săceni, din protopopiatul Făget, l-au întâmpinat pe Înaltpreasfințitul Părinte Ioan Mitropolitul Banatului, venit să binecuvinteze

lucrările de înfrumusețare a bisericii satului. În prima parte a zilei, Înaltpreasfinția Sa a participat la Sfânta Liturghie, oficiată, în biserica hramul Adormirea Maicii Domnului, de un sobor de preoți, din care au făcut parte părintele Dorin Ioan Covaci, protopopul Făgetului, preotul paroh Nicolae Dorin Jurji și alți clerici din parohiile învecinate. La slujbă au participat reprezentanți ai autorităților locale și numeroși credincioși. La final, Înaltpreasfinția Sa a rostit un cuvânt de învățătură, îndemnându-i pe oameni să trăiască în pace, să aibă îngăduință, să se iertare unii pe alții și să împlinească poruncile lui Dumnezeu.

În continuare, Părintele Mitropolit Ioan, împreună cu soborul slujitor, a oficiat slujba de binecuvântare a lucrărilor săvârșite la exteriorul bisericii. „Modul exemplar în care se prezintă biserica arată credința celor 38 de credincioși ortodocși din Săceni și vrednicia preotului paroh”, a spus părintele protopop Dorin Covaci. La orele amiezii, Înaltpreasfinția Sa, însoțit de autoritățile locale și oaspeți, a vizitat biserica parohiei Traian Vuia și Muzeul Traian Vuia, fiind ghidați de prof. Alina Covaci.

VIZITĂ ARHIEREASCĂ LA PAROHIA BĂTEȘTI, JUDEȚUL TIMIȘ

În Duminica a XIX-a după Rusalii (3 octombrie 2021), la ceas de seară, Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, a poposit la parohia Bătești, din cadrul Protopopiatului Făget, fiind întâmpinat, cu bucurie, de autoritățile locale, de un sobor de preoți, în frunte cu parohul Valentin Murar și protopopul Dorin Covaci, precum și de

numeroși credincioși, îmbrăcați în straie de sărbătoare.

După ce a fost săvârșită slujba Acatistului Mântuitorului Iisus Hristos și slujba de Sfințire a apei, Părintele Mitropolit Ioan a binecuvântat lucrările de restaurare a bisericii de lemn din localitate. Într-un emoționant cuvânt de învățătură, Înaltpreasfinția Sa a vorbit despre credincioșii de dinainte care au trecut pragul acestei biserici, precum și despre crucile de lemn pironite pe biserică ce amintesc de eroii care nu s-au mai întors de pe front. Spre final, i-a îndemnat pe credincioși să iubească

și să se îngrijească de ambele lăcașuri de cult ale parohiei. Nu în ultimul rând, preotul parohul Valentin Murar a fost încurajat să continue lucrările la noua casă parohială, aflată într-un stadiu înaintat de construcție și să păstorească, cu vrednicie, credincioșii încredințați lui.

Biserica de lemn din Bătești – monument istoric, înscris în Patrimoniul cultural național al României

Satul Bătești este situat pe valea râului Vădana, la doar doi kilometri spre est de orașul Făget. Este menționat documentar din anul 1554. Biserica de lemn a satului, cu hramul Cuvioasa Paraschiva, datată în sec. XVI – XVII, a fost adusă din localitatea Veța (azi dispărută), de lângă Făget, pe la jumătatea secolului al XVIII -lea.

Lăcașul de cult este construit din bârne masive de stejar, cioplite și îmbinate în coadă de rândunică. Portalul de vest este împodobit cu cioplituri, cu motive solare și dinte de lup, iar portalul de sud, cu ținte metalice forjate. Ferestrele vechi sunt mici, cu deschideri doar de 0,35/0,25. Ferestrele mai noi sunt mai mari, ele au apărut în urma prelungirii bisericii cu 3 m, în anul 1858. Turnul clopotniță de deasupra pronaosului are două ferestruici pe fiecare latură și este împodobit cu un bulb de inspirație barocă, terminat cu o cruce metalică.

Pictura bisericii a fost executată în anul 1783, iar programul iconografic este cel cunoscut și folosit la bisericile de lemn din Banat. Astăzi, pictura veche se mai păstrează doar în altar și pe bolta naosului. Ea a fost realizată de pictorul bănățean Gheorghe Diaconovici, după cum arată pisania din naos, scrisă în alfabet chirilic: „Zugrăvit-u-sau aciastă bisărică în zilele împăratului Iosif alu doilia cu blagoslovenia preosfinții Sale Sofronie a Timișorii, fiind protopresviter Petru Petrovici al Sarazului. Și sau împodobit cu cheltuiala dumnealui Mihai Vasiescu și frate-său Ianăș Vasiescu, fiind întâi cnez Pătru Ursulescu, apoi pe urmă Pătru Drăghicionii, fiind preot Ioan Popovici. Iară zugrav Gheorghie Diiacovici și Stefan Popovici din Vasiova novemvrie 1, 1783”. (Cf. *Cărările credinței – Bisericile de lemn monument-istoric din județul Timiș*, Editura Graphite, 2006, p. 31.)

LITURGHIE ARHIEREASCĂ ȘI HIROTONIE DE DIACON, LA MĂNĂSTIREA CEBZA

În Duminica a XX-a după Rusalii (10 octombrie 2021), în mijlocul pelerinilor și a obștii monahale de la Mănăstirea Cebza, a fost prezent Preasfințitul Părinte Paisie Lugoianul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei. Înconjurat de un sobor de preoți și diaconi,

Preasfinția Sa a oficiat, în paraclisul mănăstirii, Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie, în cadrul căreia a hirotonit în treapta diaconiei pe tânărul absolvent de teologie Ionele Eugen Cătălin. Preasfinția Sa a rostit și un cuvânt de învățătură refritor la pericopa evanghelică duminicală, în care este narat evenimentul învierii fiului văduvei din Nain (Luca 7, 11-16).

Biserica veche a Mănăstirii Cebza este monument istoric și are hramul „Înălțarea Sfintei Cruci”. Ea este continuatoarea altor biserici anterioare secolului al XVIII-lea, fiind construită din lemn, în formă dreptunghiulară. Fundația este din cărămidă, iar pereții sunt din bârne de stejar, peste care s-a adăugat tencuială. În ultimii ani s-au construit mai multe corpuri noi de chilii, trapeză și anexe, precum și un paraclis.

SFÂNTA CUVIOASĂ PARASCHEVA - HRAMUL MĂNĂSTIRII DOBREȘTI

În ziua de prăznuire a Sfintei Cuvioase Parascheva, la 14 octombrie, Mănăstirea Dobrești din Arhiepiscopia Timișoarei și-a serbat hramul principal. Cu acest prilej, Sfânta Liturghie a fost oficiată de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului. Numeroși credincioși au venit la sfânta mănăstire, ocrotită de Sfânta Cuvioasă Parascheva și ctitorită de Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, pentru a se ruga și a cere sfintei mijlocire înaintea bunului Dumnezeu. La sărbătoarea hramului au participat numeroși credincioși din Timișoara și din întreg Banatul, precum și reprezentanți ai autorităților locale și județene. Aici, slujbele religioase au fost oficiate cu respectarea normelor de distanțare socială.

În cadrul Sfintei Liturghii din ziua hramului, săvârșită de Părintele Mitropolit Ioan, din soborul slujitorilor au făcut parte protos. Matei Buliga, starețul mănăstirii Dobrești, pr.

ing Timotei Anișorac, consilier eparhial, pr. protopop Ionuț-Viorel Furdean de la Lugoj, preoți și diaconi de la parohiile și mănăstirile învecinate.

Cuvântul de învățătură a fost adresat credincioșilor prezenți la praznic de către Părintele Mitropolit Ioan, care a evidențiat sfințenia Sfintei Cuvioase Parascheva și bucuria descoperirii harului Duhul Sfânt în inima

omului, prin lucrarea poruncilor lui Dumnezeu, în post și rugăciune.

La finalul Sfintei Liturghii a fost oficiată slujba de sfințire a prinoaselor și Panihida mică, pentru părinții Preafericitului Părinte Patriarh

Daniel, Alexie și Stela. De asemenea, Părintele Mitropolit Ioan a oferit fiecărui credincios prezent un exemplar al revistei eparhiale „Învierea”, un număr dedicat Preafericirii Sale, cu ocazia aniversării a 70 de ani.

Mănăstirea Dobrești, ctitoria Preafericitului Părinte Patriarh Daniel

Mănăstirea Dobrești a luat ființă în 9 iulie 2003, la inițiativa și stăruința Preafericitului Părinte Patriarh Daniel (pe atunci Mitropolit al Moldovei și Bucovinei), originar din Dobrești, care a achiziționat un teren pentru construcția așezământului. La 23 octombrie 2005, cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Nicolae, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel și Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, pe atunci Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, au sfințit locul pe care se va construi biserica, așezând piatra de temelie.

Până la 1 iulie 2008 s-au întreprins eforturi pentru finalizarea proiectului și pentru obținerea autorizațiilor necesare începerii construcțiilor. Cu această dată a început efectiv construcția bisericii. La 14 octombrie 2010 a avut loc sfințirea demisolului noii biserici, de către Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, și Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei.

În semn de evlavie și prețuire față de Sfânta Cuvioasă Parascheva și aducerea aminte de locurile natale, Părintele Patriarh Daniel a oferit în dar, odată cu înființarea Mănăstirii Dobrești, veșmântul care a acoperit moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva de la Iași. Acesta este așezat în biserica satului, într-o raclă din lemn de stejar, pe care este sculptat chipul Sfintei Cuvioase Parascheva, încadrat de motive florale.

ZIUA ARMATEI ROMÂNE, SĂRBĂTORITĂ LA LUGOJ

Militarii Batalionului 183 Artilerie Mixtă „General Ion Gragalina” din Lugoj au sărbătorit și anul acesta, la 25 Octombrie, Ziua Armatei Române. Activitatea, deși restrânsă datorită condițiilor pandemice, a constat în depuneri de coroane la monumentul „Alfa și Omega”, urmat de un scurt moment de reculegere în memoria celor căzuți în lupte pentru eliberarea țării de

sub ocupația fascistă. La eveniment au luat parte și reprezentanți ai Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, Filiala „General Dimitrie Petrescu Tocineanu” Lugoj, precum și domnul profesor Nicolae Streian, veteran și cetățean de onoare al urbei de pe Timiș. La eveniment a

fost prezent și părintele Emanuel Gafița, preot militar al Garnizoanei Lugoj. Activitatea a fost organizată cu respectarea normelor privind prevenirea răspândirii noului virus SARS-CoV-2, impuse de autorități la nivel central și local.

HRAMUL BISERICII PAROHIEI TIMIȘOARA-CETATE

Cu prilejul sărbătorii Sfântului Mare Mucenic Dimitrie, Izvorătorul de Mir, Parohia Timișoara Cetate și-a sărbătorit ocrotitorul spiritual. În ziua praznicului a fost săvârșită Sfânta Liturghie de

către un sobor de preoți. La slujbă au participat numeroși credincioși și copii, mulți dintre ei au venit îmbrăcați în costume populare.

Predica din ziua praznicului a fost rostită de către preotul Marcel Vlaicu, parohul comunității, care a evidențiat sfințenia Sfântului Dimitrie și lupta sa pentru credință. După Sfânta Liturghie, tinerii parohiei au prezentat o expoziție de pictură pe sticlă, icoane realizate la cercul de pictură coordonat de doamna Chelaru Cătălina.

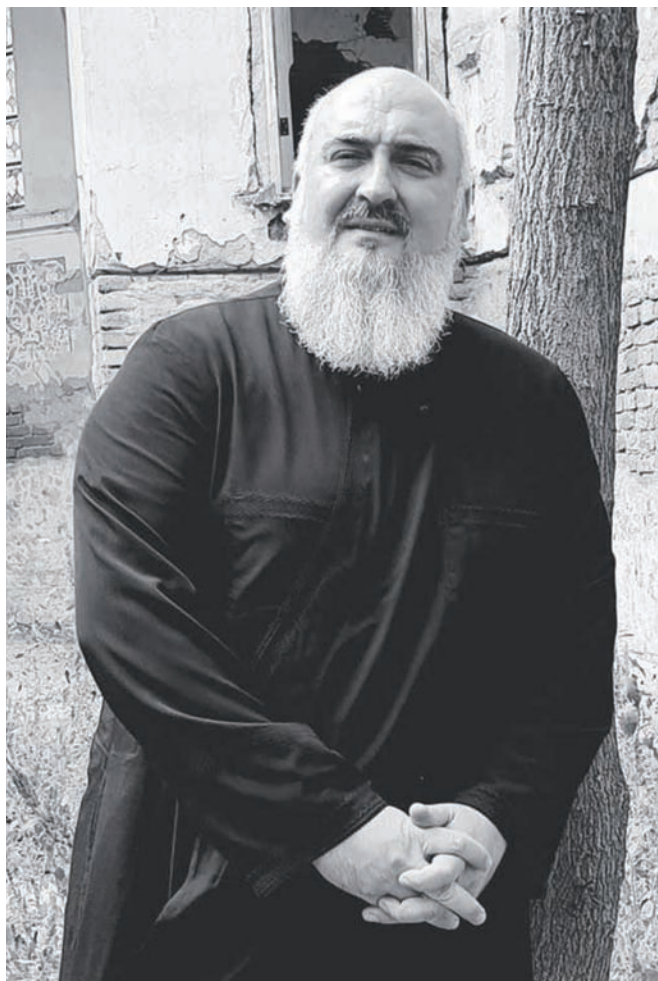
În acest an, prin grija părintelui paroh, a clericilor slujitori și a credincioșilor, la biserica parohială s-au finalizat lucrările de izolație în jurul lăcașului, fațadele au fost reparate și aplicată decorativă, geamurile au fost vopsite, iar în interiorul bisericii altarul și iconostasul au fost înveșmântate cu haine noi.

UN AN DE LA TRECEREA ÎN VEȘNICIE A PĂRINTELUI VARLAAM ALMĂJANU, STAREȚUL MĂNĂSTIRII PARTOȘ

În ultima duminică din luna octombrie, comunitatea de credință de la Mănăstirea Partoș, dimpreună cu obștea și ostenitorii mănăstirii s-au unit în duh de rugăciune, la împlinirea unui an de la înveșnicirea părintelui stareț Varlaam Almăjanu, cel care a revitalizat viața monahală a Mănăstirii Partoșului, păstorind comunitatea duhovnicească vreme de 12 ani. În mijlocul lor s-a aflat și Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului, care a

participat la Sfânta Liturghie, la finalul căreia a evocat personalitatea celui care a fost părinte și îndrumător spiritual pentru o întreagă comunitate bisericească.

După sinaxa euharistică, la mormântul ieromonahului Varlaam, Înaltpreasfinția Sa, împreună cu soborul slujitor, a oficiat Slujba Parastasului, în prezența unui număr mare de credincioși, fii duhovnicești, medici, artiști, oameni de cultură, prieteni și apropiați care l-au iubit și apreciat pentru felul în care și-a jertfit viața, punându-o în slujba semenilor.

În continuare, a avut loc ceremonia de inaugurare și binecuvântare a Centrului de Zi „Dar din Dar – ieromonah Varlaam Almăjanu”, ctitoria de suflet a părintelui Varlaam și parte a unui proiect social-filantropic de mare avengură, finanțat din fonduri europene. Manifestările evocative dedicate fostului părinte duhovnicesc de la Partoș au continuat cu lansarea cărții „Padre - Duhovnicul iubirii”,

realizată de comunitatea duhovnicească a Partoșului, sub coordonarea dr. Călin Petcana, precum și cu prezentarea DVD-ului „Evocări, părintele Varlaam Almăjanu”, realizat prin concursul doamnelor Adela Popa și Mărioara Pisat și cu susținerea Consiliului Județean Timiș. La final, toți cei prezenți au vizionat filmul „Mănăstirea Partoș”, realizat de Trinitas TV.

Ieromonahul Varlaam Almăjanu a trecut la cele veșnice în noaptea de 2 spre 3 noiembrie 2020, la vârsta de 42 de ani, fiind înmormântat în proximitatea bisericii istorice a Mănăstirii Partoș, lăcaș ce adăpostește mormântul Sfântului Ierarh Iosif cel Nou, Mitropolitul Timișoarei și ocrotitorul spiritual al Banatului.

AGENDA ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE IOAN, MITROPOLITUL BANATULUI

3 octombrie 2021

A participat la Sfânta Liturghie la parohia Sudriaș, din protopiatul Făget.

4 octombrie 2021

A prezidat examenul pentru obținerea definitivatului și a gradului II în preoție, desfășurat la Mănăstirea Timișeni-Șag.

6 octombrie 2021

A primit pe preotul paroh Mircea Toie, de la parohia Timișoara Calea Lugojului, din protopiatul Timișoara II.

7 octombrie 2021

A primit pe domnul academician Zeno Gârban, din Timișoara;

A primit pe doamna prof. univ. dr. Coralia Adina Cotoraci, rectorul Universității „Vasile Goldiș”, din Arad.

12 octombrie 2021

A primit pe protosinghelul Matei Buliga, starețul mănăstirii Dobrești, din protopiatul Lugoj;

A primit pe preotul paroh Liviu Bogos, de la parohia Recaș I, din protopiatul Timișoara II.

13 octombrie 2021

A oficiat slujba de priveghi a preotului Emil Paven, la parohia Recaș I, din protopiatul Timișoara II.

14 octombrie 2021

A oficiat Sfânta Liturghie la mănăstirea Dobrești, din protopiatul Lugoj, cu prilejul hramului.

18 octombrie 2021

A primit pe preotul paroh Teodor Cocan, de la parohia Sânandrei Colonie, din protopiatul Timișoara II;

A primit pe preotul Cristian Păiș, protopopul Oficiului protopopesec Timișoara II.

19 octombrie 2021

A primit pr preotul paroh Sebastian Petrescu, de la parohia Pădureni, din protopopiatul Deta;

A primit pe doamna director adj. Ileana Tomoiagă, de la Inspectoratul Teritorial de Muncă Timiș;

A primit pe preotul paroh Marcel Moclinda, de la parohia Șipet, din protopopiatul Deta;

A primit pe preotul paroh Voinea Ijeconi, de la parohia Timișoara Zona Soarelui Sud, din protopopiatul Timișoara II.

20 octombrie 2021

A primit pe preotul paroh Nicolae Ciucure, de la parohia Lugoj II, din protopopiatul Lugoj;

A primit pe preotul paroh Traian Debucean, de la parohia Chișoda, din protopopiatul Timișoara I;

A primit pe preotul Marius Podereu, protopopul Oficiului protopopesesc Sănnicolau Mare.

22 octombrie 2021

A primit pe preotul paroh Gheorghe Florea, de la parohia Ghilad, din protopopiatul Deta;

A primit pe doamna prof. Daniela Buzatu, inspector școlar la disciplina Religie, din cadrul Inspectoratului Școlar Județean Timiș;

A primit pe doamna colonel dr. Mihaela Nicolin, director adjunct al Spitalului Militar de Urgență „Dr. Victor Popescu”, din Timișoara.

27 octombrie 2021

A primit pe preotul pensionar Nicolae Pereș, fost protopop al Oficului protopopesesc Băile Herculane, din Episcopia Caransebeșului.

28 octombrie 2021

A oficiat slujba de înmormântare a protosinghelului Iov Crețu, de la Mănăstirea Săraca, din protopopiatul Deta.

29 octombrie 2021

A primit pe domnul Dominic Fritz, primarul Municipiului Timișoara.

31 octombrie 2021

A oficiat Sfânta Liturghie la Mănăstirea Partoș, unde a fost inaugurat și „Centru de zi – Ieromonahul Varlaam Almăjanul”.

A consemnat preot MARIUS SFERCOCI
Inspector eparhial